

A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai
Források, feldolgozások

Primus inter omnes

Tanulmányok Bedy Vince születésének
150. évfordulójára

Szerkesztette:

Arató György
Nemes Gábor
Vajk Ádám

Győr

2016

A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai
Források, feldolgozások 25.

Publikationen des Diözesanarchivs von Raab
Quellen, Studien 25

A kötet megjelenését a

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata

és a

Bedy Vince Alapítvány

támogatta.

Olvasószerkesztő: Csillag Dóra – Nemesné Matus Zsanett

Az idegen nyelvű rezüméket fordította és gondozta: Csillag Dóra

Mutató: Csermelyi József

Címlapterv: Kurcsis László

HU ISBN 978-615-5035-13-5

HU ISSN 1786-6480

© A szerzők és szerkesztők, 2016.

© Egyházmegyei Levéltár, 2016.

Kiadja a Győri Egyházmegyei Levéltár

Felelős kiadó: Vajk Ádám igazgató

Tipográfia és tördelés: Neumann Tibor, színes íveknél: Tanai Csaba Taca

Nyomdai munkálatok: Kódex Könyvgyártó Kft.

Megjelent 400 példányban

Tartalomjegyzék

Lectori salutem! (<i>Lukácsi Zoltán</i>)	9
NEMES GÁBOR	
Bedy Vince (1866–1938) élete és munkássága	11
VAVRINECZ VERONIKA	
Bedy Vince munkássága a mai zenetörténet tükrében	45
 EGYHÁZ, ÁLLAM, POLITIKA	 49
C. TÓTH NORBERT	
A győri püspöki szék üresedése 1415–1417 között	51
KARLINSZKY BALÁZS	
Hántai prépost a győri székeskáptalanban. A hántai prépostok köz- zépkori veszprémi kanonokságáról Csepelyi Benedek példája alapján	65
FAZEKAS ISTVÁN	
Főpap és hivatalnok. Adalékok Lépes Bálint kalocsai érsek, győri adminisztrátor pályájához	81
JOHANN KARALL	
Az espereskerületek kialakulása a győri egyházmegye területén	109
HORVÁTH JÓZSEF	
Magyarkimle lelkipásztorai (1788–1857)	115
LUKÁCSI ZOLTÁN	
Holdházy János (1840–1896) győri kanonok élete és hagyatéka	151
CSERMELYI JÓZSEF	
„Iaurinicum” Grazból. Veit von Fladnitz és a győri egyházmegye tizedei	171
FREDERIK FEDERMAYER	
Hölgyi Gáspár kamarai tanácsos családja és a Bedy család	189
KRISCH ANDRÁS	
A franciák legkeletibb magyarországi hódítása. Győr a francia meg- szállás alatt	201
KLESTENITZ TIBOR	
Az első regionális katolikus nagygyűlés Magyarországon: Sopron, 1893	225

HAJDÓK JUDIT

- Homlokzati orgonasípok hadi begyűjtése a győri egyházmegyében az
I. világháború alatt 243

SOÓS VIKTOR ATTILA

- Az Állami Egyházügyi Hivatal munkatársainak tevékenysége a győri
egyházmegye területén – püspöki biztosok, megyei megbízottak . . . 277

PETES RÓBERT

- Zágon József és a győri egyházmegye titkos kapcsolattartása az 1956-
os forradalmat követően 309

OKTATÁS, MŰVELŐDÉS, VALLÁSOSSÁG 327

HEGEDŰS ZOLTÁN

- A győri katolikus elemi iskolák önkormányzatának létrehozása, szer-
vezete és anyagi helyzete a 19. század utolsó negyedében 329

NÉMETH ILDIKÓ

- Iskolareformer a győri egyházmegyében. Hahnenkamp József sopro-
ni katolikus tanító, iskolaigazgató, a soproni katolikus iskolai élet
megújítója (1814–1891) 343

OSVÁTH ÁDÁM

- A soproni egyházi tulajdonok államosítása (1945–1948) 357

KISS TAMÁS

- Gróf Zichy Ferenc győri püspök könyvkatalógusa 1752-ből 367

MEDGYESY S. NORBERT

- Kisiskolák, tanítómesterek és kéziratok énekeskönyveik a 18. századi
győri egyházmegyében 383

FARKAS ZOLTÁN

- Istvánffy Benedek másolatai a győri székesegyház kottatárában . . . 409

ÁBRAHÁM IMRE

- Hat népének Nyúlról a karácsonyi ünnepkörből 427

BOJTOS ANITA

- Hitélet és lelkeség a sopronbánfalvi pálosok vonzásában 445

KÁDÁR ZSÓFIA

- A rekatolizáció ismeretlen munkásai. Tercia probációs jezsuiták Nyugat-
Magyarországon a 17. században 475

SZÜLY RITA

- Adalékok a győregyházmegyei laikus vallásos társulatok történeté-
hez. A soproni Congregatio Agoniae Christi (1661–1778) 495

DANCSEK MÓNKA

- Az Eucharisztikus Világkongresszus hatásai Győr-Moson-Pozsony vár-
megyékben és Győr városában 521

PERGER GYULA

A kiskúti zarándoktemplom története 557

TÁJ, HELYSÉG, ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG 595

BENCZIK GYULA – FEISZT GYÖRGY

Vas vármegye középkori egyházas helyeinek adattára 597

BARISKA ISTVÁN

Kőszeg utcanévei a Schubert-féle térkép alapján, 1819 621

ÁLDOZÓ ISTVÁN

Árvizek Győr vármegyében a 19. század második felében 633

NEMESNÉ MATUS ZSANETT

A győri magyar csiszár-, szíj-, nyereg- és lakatgyártó céh a 17. században 651

NAGY RÓBERT

A mesterséges borok készítésének és azok forgalomba hozatalának tilalmazásáról szóló 1893. évi XXIII. törvény és annak végrehajtása

Győr vármegyében 693

LÁSZLÓ CSABA

Adalék a győri székesegyház építéstörténetéhez 705

HORVÁTH RICHÁRD

Ismeretlen középkori erődítés Győr megyéből: Börcs 727

GABRIELI GABRIELLA – KELEMEN ISTVÁN – NEMES ANDRÁS

A Széchényiek öröksége Fertőszéplakon 749

Rövidítések 805

Személy- és helynévmutató 809

Szerzőink 845

NEMES GÁBOR
Bedy Vince (1866–1938)
élete és munkássága

Bedy Vince 1866. március 31-én született Bedy István és Galambos Katalin gyermekeként a győri székeskáptalan birtokán, Gyirmóton.¹ Családja első ismert tagja, Bedy György a falu 1714-es újratelepítésekor az elsők között költözött a faluba,² az ez év végén Gyirmótra érkező Jánosról pedig feljegyezték, hogy Sopron megyéből érkezett.³ A Bedyk a település meghatározó családjai közé tartoztak, hét alkalommal ők adták a falu bíróját.⁴

Bedy Vince gimnáziumi tanulmányait a Szent Benedek rend győri főgimnáziumában végezte – V–VIII. osztályait immáron kissermonaristaként – szinte mindig színjeles eredménnyel.⁵ A szemináriumi protokollumban olvasható ér-

¹ Gyirmóti Plébánia, Vegyes anyakönyv II. (GyEL Mikrofilmgyűjtemény III/92.) – Eddigi életrajzeit l. Magyar Katolikus Lexikon I. Bp. 1933. 687–688; *Grábics Frigyes–Horváth Sándor Domokos–Kucska Ferenc* (szerk.): Győri életrajzi lexikon. Győr 2003². 38–39.

² *Bedy Vince*: Gyirmót története. Közreadja: Perger Gyula. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, tanulmányok 15) Győr 2013. (a továbbiakban: BÉD: Gyirmót) 28.

³ BÉD: Gyirmót 33.

⁴ Uo. 90–91.

⁵ *I. osztály*: Értesítvény a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1877/8 tanév végén. Győr 1878. 139. *II. osztály*: Értesítvény a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1878/9 tanév végén. Győr 1879. 216. *III. osztály*: Értesítvény a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1879/80 tanév végén. Győr 1880. 67. *IV. osztály*: Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1880/1 tanév végén. Győr 1881. 214. *V. osztály*: Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1881/2 tanév végén. Győr 1882. 236; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1882. 136; GyEL Szeminárium, Protocollum informationum alumnorum seminarii minoris Jaurinensis ab anno post Christum natum 1877/8. (a továbbiakban: Prot. inf. sem. min. 1877–1910) 1881/2. nr. 29. *VI. osztály*: Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1882/3 tanév végén. Győr 1883. 301; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1883. 148; GyEL Szeminárium, Prot. inf. sem. min. 1877–1910. 1882/3. nr. 25. *VII. osztály*: Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1883/4 tanév végén. Győr 1884. 237; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1884. 147; GyEL Szeminárium, Prot. inf. sem. min. 1877–1910. 1883/4. nr. 13. *VIII. osztály*: Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1884/5 tanév végén. Győr 1885. 207; GyEL Szeminárium, Prot. inf. sem. min. 1877–1910. 1884/85. nr. 2. – 1925-ben és 1930-ban az érettségi találkozón Bedy celebrálta a misét, l. A Győri Szentbenedekrendi Czuczor Gergely Katolikus Főgimnázium értesítője az 1924-25. iskolai évről. Győr 1925. 10; Értesítő a pannonhalmi Szent Benedek-rend Győri Katolikus Czuczor Gergely Gimnáziumáról az 1929/30. iskolai év végén. Győr 1930. 43.

tékelések kiemelik dicséretes szorgalmát, kitűnő képességeit, a tanulmányaiban mutatott mintaszerű alaposságát, jámborságát.

A kövérekés, gyakran beteg fiú – aki szabadidejét legszívesebben sétával töltötte – hamar szemináriumi közössége meghatározó egyénisége lett, „primus inter omnes” – ahogy Mladoniczky Ignác kisszemináriumi rektor 1885-ben jellemezte. Az 1883/4. és 1884/5. tanévben latin és magyar nyelvből vizsgáztató, végzősként prefectus assistentiarum, a Kis Jézus Egyesület nevű irodalmi önképzőkör⁶ alelnöke, *Reménysugár* címen pedig újságot szerkesztett. 1885. február 17-én a Kis Jézus Egyesület 25. jubileumi ünnepségén Bedy a szép számban megjelent egyházi és világi nobilitások előtt nagy sikerű beszédet mondott; *A saját vésznap után* című, Kisfaludy Károly ihlette versét barátja, gróf Széchenyi Miklós – a későbbi győri püspök – szavalta el.⁷ Május 9-én a győri gimnázium igazgatóságából panonnalmi főapáttá kinevezett Vaszary Kolos búcsúztatásán Bedy Vince kérte a diákságra a főpap áldását, alkalmi versét pedig ismét Széchenyi Miklós adta elő.⁸

Egyházi előmenetel

A tehetséges diákot Budapestre, a Központi Papnevelő Intézetbe küldték, ahol teológiai egyetemi tanulmányokat folytatott.⁹ Miután bibliai tudományokból szigorlatot tett, 1889. július 6-án Zalka János győri püspök pappá szentelte.¹⁰ Zalka püspök 1889. augusztus 16-án Győr-Szigetbe helyezte káplánnak Ruschek Antal plébános mellé.¹¹ 1891. január 12-én Egyházaskeszőbe került, ahonnan 1891. április 15-én vissza is tért Szigetbe.¹² 1892. július 30-tól Zalka felmentette káplánságából és püspöki szertartójává tette.¹³

⁶ Bedy: Papnevelés 369–370.

⁷ Győri Közlöny 29 (1885:15) 1–3. Bedy ünnepi beszéde és verse is teljes terjedelemben megjelent.

⁸ Győri Közlöny 29 (1885:29) 2.

⁹ Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1886. 134; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1888. 131.

¹⁰ Hivatali előmenetelét összefoglalva l. GyEL PL Vegyes egyházkormányzati iratok, Album Sacerdotum Almae Dioecesis Jaurinensis nr. 626. Szenteléséről l. GyEL PL Vegyes egyházkormányzati iratok, Liber functionum episcopalium Joannis Zalka episcopi Jaurinensis, 1889. júl. 3. tonzúra és a négy kisebb rendek felvétele, júl. 4. subdiakónus, júl. 5. diakónus, júl. 6. áldozópap. 1889. júl. 5-én tett testimonialisát l. GyEL PL Egyházkorm. 2175/1889; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1890. 169.

¹¹ Erről Zalkának Bedy Vincéhez, Ruschek Antal plébánoshoz és Mohl Antalhoz, a székesegyházi esperesi kerület dékánjához írott levelét l. GyEL PL Egyházkorm. 2685/1889; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1890. 32; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1892. 32.

¹² GyEL PL Vegyes egyházkormányzati iratok, Album Sacerdotum Almae Dioecesis Jaurinensis nr. 626.

¹³ GyEL PL Circulares 1805/1892; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1894. 24. Zalka János 1892. júl. 28-án értesítette kinevezéséről Bedyt, l. GyEL PL Egyházkorm. 1778/1892.

A püspök Bedy kánonjogi tudását a szentszéki bíróságon is kamatoztatta: 1892. szeptember 24-én szentszéki aljegyzővé nevezte ki.¹⁴ 1898 januárjában a püspöki szentszék fiskálisa és a szegények ügyvédje,¹⁵ 1900-ban szentszéki jegyző lett.¹⁶ 1897-ben a zsinati vizsgálóbizottság tagjává választották kánonjogból.¹⁷

Miután 1893-ban a Budapesti Tudományegyetemen teológiai doktorátust szerzett,¹⁸ tanári megbízatásokat is kapott: 1895-től a Győri Hittudományi Intézetben,¹⁹ 1898-tól pedig a püspöki tanítóképzőben is egyháztörténetet és kánonjogot tanított.²⁰

Zalka János halála után diáktársa és barátja, Széchenyi Miklós lett a győri püspök, aki hamarosan – 1902. november 15-én – irodaigazgatójává nevezte ki.²¹ 1903-ban tiszteletbeli pápai kamarás,²² 1905. május 27-én pedig kanonok lett.²³ Kanonoki beiktatásáról Ruschek Antal – aki szigeti kápláni éve alatt plébánosa volt – a következőket írta: „Az új kanonok urat, ki fiatal kora legjobb erőit hozta a székeskáptalanba, Isten segítő kegyelme kísérje feltett szándékaiban. . .”²⁴

Bizalmi helyzetét mi sem bizonyítja jobban, hogy Széchenyi Miklós még ebben az évben Bedyt a székeskáptalan és a püspök közötti közvetítésért felelős oldalkanonoki tisztségre is kinevezte.²⁵ Széchenyi Nagyváradra helyezése után az új püspök, Várady Lipót 1911. szeptember 15-én az irodaigazgatóságból a szeminárium élére helyezte át.²⁶ Az egyházi méltóságokban is tovább emelkedett: a káptalanban fokozatos előlépésekkel a rábaközi főesperesséig jutott, és

¹⁴ GyEL PL Circulares 2164/1892; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1894. 24.

¹⁵ GyEL PL Egyházkorm. 131/1898; GyEL PL Circulares 172/1898.

¹⁶ GyEL PL Egyházkorm. 1467/1900; GyEL PL Circulares 1483/1900.

¹⁷ GyEL PL Circulares 812/1897. E tisztségében meghosszabbították 1900-ban (uo. 1480/1900), 1903-ban (uo. 1749/1903), 1906-ban (uo. 1635/1906), 1909-ben (uo. 2927/1909), 1910-ben (uo. 7354/1910), 1915-ben (uo. 7327/1915), 1921-ben (uo. 1586/1921), 1931-ben elnökvé választották (uo. 868/1931).

¹⁸ GyEL PL Circulares 2765/1893; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1894. 24. Disszertációját „A cultus disparitás mint házassági akadály” c. írta.

¹⁹ GyEL PL Egyházkorm. 517/1895; Schematismus cleri dioecesis Jaurinensis 1896. 26; Bedy: Papképzés 121.

²⁰ GyEL PL Egyházkorm. 131/1898.

²¹ Irodaigazgatói kinevezésével szentszéki jegyzőségéből és teológiai tanári állásából a püspök felmentette. GyEL PL Egyházkorm. 3063/1902; GyEL PL Circulares 3312/1902. – 1902. aug. 1-jétől szentszéki ülnök is. GyEL PL Egyházkorm. 1757/1902; GyEL PL Circulares 2142/1902.

²² GyEL PL Circulares 1758/1903.

²³ GyEL PL Circulares 2013/1905.

²⁴ GyEL GyKMLt Káptalani ülési jegyzőkönyv (a továbbiakban: Kápt. jkv.) 1904–1915. 1905. máj. 31.

²⁵ GyEL PL Egyházkorm. 3051/1905; GyEL PL Circulares 3661/1905. – 1905. szept. 9-én arról döntött a káptalan, hogy Széchenyi püspök édesanyjának beszentelésére és temetésére Bedy Vincét, Mladoniczky Ignácot és Ruschek Antalt küldi. GyEL GyKMLt Kápt. jkv. 1904–1915.

²⁶ GyEL PL Circulares 5217/1911.

pápai titkos kamarássá nevezték ki.²⁷ Az újdonsült rektor az uralkodótól – Várady Lipót püspök fölterjesztésére – a Szent Péterről elnevezett váradhegyfoki prépostságot is elnyerte.²⁸

Számos, egyidejűleg viselt tisztsége miatt betegsége hajlamos egészsége megroppant, ezért 1914 elején a szemináriumi rektorságból felmentését kérte.²⁹ 1915 júniusában már ismét fontos megbízatást kapott, a szentszéki bíróság kötelékvédője lett.³⁰

A következő években fokozatosan haladt előre a káptalani ranglétrán: 1914-ben mosoni,³¹ 1917-ben soproni,³² 1918-ban székesegyházi főesperes,³³ 1922-ben szentadalberti prépost,³⁴ 1924-ben őrkanonok lett;³⁵ 1923-ban pápai prelátussá nevezték ki.³⁶ 1929-ben Fetser Antal püspök a Hittudományi Főiskola prodi-rektorságára,³⁷ 1931-ben pedig az Egyházmegyei Egyházművészeti Bizottság elnökségére kérte fel.³⁸

Egészségi állapota azonban egyre inkább hátráltatta munkájában. 1925-ben az egyházmegyei templomi és alapítványi számadásokat felülvizsgáló főrevizorságáról – melyet 1911 óta viselt – lemondott gyakori fejfájásai és szédülései miatt,³⁹ 1931-ben szentszéki kötelékvédői tisztségéről köszönt le hálgyogos szemére hivatkozva.⁴⁰

²⁷ 1906. júl. 1. pápai (GyEL PL Circulares 2719/1906), 1910. jan. 1. komáromi (GyEL GyKMLt Kápt. jkv. 1904–1915. 1910. jan. 1.), 1911. szept. 15. rábaközi főesperes (GyEL PL Circulares 5099/1911).

²⁸ Püspöki felterjesztés: GyEL PL Egyházkorm. 4125/1911, kinevezés: uo. 5425/1911. Nem kizárt, hogy a kinevezésben az új várad püspököknek, Széchenyi Miklósnak is szerepe volt. Kapcsolatuk Széchenyi Váradra helyezése után sem szakadt meg. Pappá szentelésének 25. jubileumakor együtt zárandokoltak Mariazellbe, l. Dunántúli Hírlap 22 (1914:115) 1. (júl. 7.). Az 1914. évi nagyváradi Szent László-ünnepen Győrt Bedy képviselte, l. Győri Hírlap 58 (1914:111) 3; Dunántúli Hírlap 22 (1914:73) 2. és 22 (1914:74) 3.

²⁹ „Ideges nyugtalanságom annyira fokozódott az utóbbi években, hogy ... legalább egy évi pihenésre van szükségem.” GyEL PL Egyházkorm. 4093/1914. (jan. 4.) Erről beszámol: Dunántúli Hírlap 22 (1914:97) 3. 1914 májusában Győr városa a megüresedett belvárosi plébániára Bedyt ajánlotta, aki ezt visszautasította. Győri Hírlap 58 (1914:118) 5; Győri Friss Ujság 15 (1914:30) 2.

³⁰ GyEL PL Egyházkorm. 2562/1915; GyEL PL Circulares 4002/1915. Az új Corpus Iuris Canonici bevezetése után is ő maradt a szent rendi és házassági kötelékvédő. GyEL PL Circulares 4519/1918.

³¹ GyEL PL Circulares 2556/1914. L. még: Győri Hírlap 58 (1914:65) 2.

³² GyEL PL Circulares 1796/1917.

³³ GyEL PL Circulares 3983/1918.

³⁴ GyEL PL Circulares 2143/1922.

³⁵ GyEL PL Circulares 125/1924.

³⁶ GyEL PL Egyházkorm. 469/1923; GyEL PL Circulares 986/1923.

³⁷ GyEL PL Egyházkorm. 3137/1929.

³⁸ GyEL PL Egyházkorm. 870/1931.

³⁹ GyEL PL Egyházkorm. 2559/1925.

⁴⁰ GyEL PL Egyházkorm. 632/1931; GyEL PL Circulares 1490/1931.

1933. augusztus 4-én XI. Piusz pápa nagypréposttá nevezte ki,⁴¹ majd Grósz József püspöki helynök helyettes püspöki helynökké tette.⁴² Október 7-én, Fetser püspök halálának másnapján Bedy megromlott egészsége miatt nem vállalta el a káptalani helynökséget, maga helyett Grószot javasolta.⁴³

Élete alkonyán sem pihent, tapasztalatát számos helyen kamatoztathatta. Az Actio Catholica győregyházmegyei központi tanácsának tagja lett,⁴⁴ Breyer püspök kinevezte a győri királyi katolikus tanítóképző püspöki biztosának,⁴⁵ és egyik fő szervezője és előkészítője volt a 1935. évi egyházmegyei zsinatnak.⁴⁶ 1936-ban a győregyházmegyei papi nyugdíjintézet központi bizottságának elnöke lett.⁴⁷ Ez év novemberében lemondott váradhegyfoki prépostságáról, mert „a prépostsággal járó kitüntető jelvényeknek más címen is részese vagyok, azért nem foszthatok meg más, érdemes papot e kiváltság elnyerésétől”.⁴⁸ 1938 májusában a Pázmány-egyetem hittudományi karának bekebelezett doktora lett.⁴⁹

Meggyengült egészsége miatt azonban további feladataitól kénytelen volt megválni: 1937-ben az állami tanítóképző intézet püspöki biztosságáról,⁵⁰ 1938-ban szemináriumi prodirektorságáról és a papi nyugdíjintézet központi bizottságának elnökségéről mondott le.⁵¹ Elmondása szerint „a jó Isten erős egészséggel nem áldott meg; így a munka hagy el engem, nem én a munkát”.

Közéleti tevékenység

Egyházi hivatalai mellett Bedy Vince kezdettől fogva bekapcsolódott a győri egyesületi és közéletbe. 1906-tól tagja, 1910-től előljárója volt a Győregyházmegyei Római Katolikus Népinevelési Egyesületnek és a Győri Katolikus Pat-

⁴¹ A felterjesztést Fetser püspök betegsége miatt Grósz József püspöki helynök végezte jún. 24-én. GyEL PL Egyházkorm. 1074/1933. L. még Győri Hírlap 77 (1933:176) 4; Dunántúli Hírlap 41 (1933:92) 5; GySz 4 (1933:4-6) 140. A nagypréposti installációra aug. 12-én került sor, l. Győri Hírlap 77 (1933:182) 4.

⁴² GyEL PL Egyházkorm. 1477/1933.

⁴³ GyEL GyKMLt Kápt. jkv. 1933–1941. 1933. okt. 7.

⁴⁴ Győri Hírlap 78 (1934:29) 2.

⁴⁵ GyEL PL Circulares 26/1935; Győri Hírlap 79 (1935:4) 6.

⁴⁶ Bedy Vince tagja volt a zsinati előkészítő bizottságnak promotorként (GyEL PL Egyházkorm. 2020/1934; GyEL PL Circulares 10/1935). A zsinati tervezetben Bedy a következő részeket dolgozta ki: „Az egyházmegye történeti áttekintése. Személyek. Temető. Nyilvános istentisztelet. Szentelmények.” Az általa kidolgozott zsinati anyag kéziratát l. GyEL Hagyatékok, letétek 6. Bedy Vince hagyaték (a továbbiakban: GyEL Bedy-hagyaték) 1. d. A zsinaton mint promotor vezette a tanácskozást (GyEL PL Circulares 1846/1935).

⁴⁷ GyEL PL Egyházkorm. 121/1936; GyEL PL Circulares 153/1936; GyEL GyKMLt Kápt. jkv. 1933–1941. 1936. jan. 20; Győri Hírlap 80 (1936:21) 6.

⁴⁸ GyEL PL Egyházkorm. 1989/1936.

⁴⁹ Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:102) 1.

⁵⁰ Levelében leírta, hogy már nem tudja végigülni a vizsgákat, legutóbb is rosszul lett; orvosai szerint tartózkodnia kell a fokozott munkától. GyEL PL Egyházkorm. 1472/1937.

⁵¹ A lemondás okáról azt írta, hogy „megismétlődő vesevérzésem és növekvő szívbajom megtörték erőmet”. GyEL PL Egyházkorm. 1314/1938.

ronage Egyesületnek,⁵² de választmányi tagja volt a győri Katolikus Körnek is.⁵³ 1924–1927 a Katolikus Nőszövetség győri fiókjának egyházi tanácsadói tisztségét is ellátta,⁵⁴ ezenkívül a Győri Tüdőbeteggondozó Egyesület társelnökeként is tevékenykedett.⁵⁵

Rendkívüli aktivitással vett részt a város kulturális életében. 1910-től⁵⁶ tagja volt a Kisfaludy Irodalmi Körnek, 1924-től alelnöke,⁵⁷ 1934-től 1938-ig társelnöke volt.⁵⁸ Alapítója és első vezetője volt a Győr Barátai Körnek, mely a műemlékek feltárását, megmentését és a közösséggel való megismertetését, továbbá a múzeum megfelelő elhelyezését tűzte ki célul.⁵⁹ Bedy az egyesület elnökeként felemelte szavát a régi belvárosi temető sírjainak megmentése érdekében, és fő kezdeményezője volt a kanonoki sírok átszállításának is.⁶⁰ 1931-ben a Győri Képző- és Iparművészeti Társulat elnökévé választotta, melyet 1938 januárjáig viselt.⁶¹ Bedynek a társulat közgyűlésein és a Lloydban rendezett kiállítások megnyitóin elmondott beszédeiben világosan kirajzolódik a művészet szerepéről alkotott elgondolása. A művészek által létrehozott alkotások szerinte a közösségek számára nélkülözhetetlen szellemi és lelki táplálékot nyújtanak.⁶² Emellett többször hangot adott az iparos- és művészképzés fontosságának:

⁵² GyEL PL Circulares 353/1906, 1973/1907, 1258/1916, 546/1917, 2684/1918.

⁵³ Dunántúli Hírlap 22 (1914:15) 2.

⁵⁴ GyEL PL Egyházkorm. 1193/1927.

⁵⁵ Győri Hírlap 78 (1934:250) 2; Győri Nemzeti Hírlap 2 (1937:33) 2, 2 (1937:149) 4.

⁵⁶ GyMJVL X. 51. (Kisfaludy Irodalmi Kör iratai) II/43/1. (3. d.).

⁵⁷ Alelnökké választásáról l. GyMJVL X. 51. II/11, II/43/2. (3. d.).

⁵⁸ Bedy Vincét az 1934. febr. 25-i nagygyűlésen Zoltvány Irén helyett választották társelnökké, l. uo. II/43/7; Győri Hírlap 78 (1934:69) 1. – Bedy 1937. dec. 10-én írott levelében mondott le társelnöki tisztségéről. „Nem viselek oly tisztséget, melynek tartalmát kitölteni többé nem tudom. Önérzetem tiltakozik az üres cím ellen.” (uo. IV/29/B/3.) 1938. jan. 11-én a Kör levélben tájékoztatta Harsányi Lajos elnököt Bedy lemondásáról, l. uo. IV/27/12. (5. d.). A hírt 1938. márc. 7-én zárt ülésen jelentették be, és indítványozták, hogy a közgyűlés Bedynek tiszteletbeli tagságot adjon. Aznap a rendes közgyűlés ezt el is fogadta. Uo. II/24. (3. d.); Győri Hírlap 82 (1938:54) 2; Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:54) 1; 3 (1938:87) 5.

⁵⁹ GySz 1 (1930:1-3) 93.

⁶⁰ Győri Hírlap 78 (1934:45) 3; GyEL GyKMLt Kápt. jkv. 1935–1941. 1935. szept. 19.

⁶¹ Győri Hírlap 75 (1931:56) 1–2 (Bedy beszéde teljes egészében olvasható); Dunántúli Hírlap 39 (1931:56) 2; GySz 2 (1931:1-3) 65. 1934-ben meghosszabbították elnöki tisztségében, erre l. Győri Hírlap 78 (1934:35) 3. Az 1936. márc. 10-én tartott közgyűlésen Bedy – aki betegsége miatt nem tudott jelen lenni – levélben benyújtotta lemondását. A közgyűlés azonban ezt nem fogadta el, és elhatározták, hogy küldöttséget menesztenek hozzá. A küldöttek ápr. 12-én otthonában keresték fel, ahol végül meggyőzték, hogy maradjon a társulat élén. L. erre Győri Hírlap 80 (1936:58) 2, ill. 80 (1936:92) 4; Győri Nemzeti Hírlap 1 (1936:57) 8. Az 1937-es tisztújító közgyűlésen újra elnökké választották. Győri Nemzeti Hírlap 2 (1937:18) 2. Végleges lemondásáról l. Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:7) 2; 3 (1938:15) 3; 3 (1938:20) 4.

⁶² Győri Hírlap 78 (1934:46) 2. L. még erre: uo. 79 (1935:59) 1.: „A küzdelemben megsápadt arcokra az irodalom és a művészet vési rá az élet pírját és indítja meg a halódó vérkeringést.” Uo. 79 (1935:262) 3.: „Rámutatott a kiállítás fontosságára, amely a sivár viszonyok között a művészetekben nyújt a léleknek pihenőt.”

„Ha nem tanulsz – mondták a szülők gyermekeiknek – inasnak adunk! Ettől a fölfogástól ma már sokezer kilométer választ el bennünket. Ma nem utánczókra van szüksége az iparnak, hanem egyéni ízlésű mesterekre, akik művészetté fokozzák iparukat. Nem elég ma már a mesterség sablonos tudása, művészetnek, újszerűségnek kell abból kicsillanni, ha föl akarjuk keltetni az érdeklődést a kézműipari munkák iránt.”⁶³

1904 óta tagja volt Győr város törvényhatósági bizottságának, és több mint három évtizeden keresztül tekintélyével és bölcsességével segítette a városatyák munkáját.⁶⁴ 1914-ben Ruschek Antal halála miatt az igazoló választmány tagja lett,⁶⁵ melybe 1921-ben újra beválasztották,⁶⁶ 1925-ben pedig a bizottság elnökévé nevezték ki.⁶⁷ 1922-ben a pénzügyi bizottságnak is tagja lett.⁶⁸ 1924-ben elsöprő többséggel a közigazgatási bizottságba került.⁶⁹ 1929-ben Farkas Mátyás nemrég leköszönt polgármesterrel és Petz Lajossal, a győri kórház igazgató-főorvosával, a felsőház tagjával együtt a törvényhatósági bizottság örökös tagja lett.⁷⁰

„Egyre súlyosbodó ideges szívnyugtalanosság” miatt fokozatosan megvált városi tisztségeitől: 1931-ben a kórházbizottsági tagságától,⁷¹ és 1932. május 20-án a központi választmányban, a jogi, a pénzügyi, a műemléki, díszsírhely-adományozó, az ösztöndíj-adományozó és az összeférhetetlenségi bizottság tagságától.⁷² 1934-ben tagja volt az újonnan megalakuló közművelődési bizottságnak és a kultúrházkezelő bizottságnak,⁷³ 1935-ben az irodalmi, művelődési és színházi, Bisinger-alapítványi, a közegészségügyi és a közigazgatási bizottságba is beválasztották,⁷⁴ 1936. december 19-én azonban megrendült egészsége miatt minden bizottsági tisztségétől megvált.⁷⁵ 1934-ben a főispán a győri állami ele-

⁶³ Győri Hírlap 78 (1934:221) 1–2.

⁶⁴ Győri Hírlap 59 (1915:3) 3.

⁶⁵ GyMJVL IV.B. 1401.a. (Győr thj. város törvényhatósági bizottságának iratai, Közgyűlési jegyzőkönyvek) 1914. 170. sz. (ápr. 27.).

⁶⁶ GyMJVL IV.B. 1402.c. (Győr thj. város tanácsának iratai, Ügyviteli iratok) 15145/1920, 714/1921. Az igazoló választmánynak 1922-ben is tagja lett: uo. 14044, 14707/1921.

⁶⁷ Uo. 9557, 9911/1925.

⁶⁸ 1923. dec. 31-ig választották meg, l. uo. 14292/1922. 1927-ben újra beválasztották e bizottságba: uo. 5090/1927.

⁶⁹ GyMJVL IV.B. 1401.a. 1924. 2. sz. (jan. 31.); Győri Hírlap 68 (1924:27) 2.

⁷⁰ Uo. 290/1929.

⁷¹ GyMJVL IV.B. 1402.c. 2406, 3752/1931.

⁷² Uo. 5858/1932.

⁷³ A bizottság tagjai a következők voltak: Bedy Vince, Gálos Rezső, Hoffmann Adolf, Kapi Béla, Lovas Elemér, Pfannl Jenő, Polgár Győző, Somogyi Antal, Szabady Béla és Ujlaki Géza. Győri Hírlap 78 (1934:199) 2.

⁷⁴ Győri Hírlap 79 (1935:14) 4; 79 (1935:292) 1.

⁷⁵ GyMJVL IV.B. 1402.c. 13914/1936. Bedy a kisgyűlési tagságáról, közigazgatási, kultúrházi, színházi bizottsági tagságáról, valamint az egészségügyi bizottság elnöki tisztségéről mondott le. L. erről még Győri Nemzeti Hírlap 2 (1937:10) 4; 2 (1937:11) 2; 2 (1937:12) 3.

mi iskolák gondnokságának elnökévé nevezte ki,⁷⁶ melyről azonban a következő évben a minisztérium és a város közötti finanszírozási vita miatt lemondott.⁷⁷

Győr életében betöltött meghatározó szerepére és a hosszú évek alatt kivívott tekintélyére talán az egyik legjobb bizonyíték, hogy a város 1932. december 10-én egyhangúlag őt választotta meg felsőházi póttagnak,⁷⁸ majd Jaross Sándor halála után, 1934. február 15-től hivatalosan is a felsőház tagja lett.⁷⁹ Első felsőházi ciklusában a naplőhitelesítő, valamint a népjóléti és munkaügyi bizottságba választották.⁸⁰ Következő ciklusban a naplőhitelesítő, a társadalompolitikai, valamint a mentelmi bizottságban fejtette ki tevékenységét.⁸¹ Mikor Hóman Bálint kultuszminiszter közoktatási reformja során Győrt megfosztotta a tanügyi főigazgatósági székhelyétől, és azt Szombathelyre tette át, Bedy hatásos beszédében, a város oktatástörténetének felvázolásával kifejtette: Győrnek szerzett történeti jogai vannak a tanügyi főigazgatóság megtartására.⁸²

Jótékonyság

Bedy Vince nem csak tetteivel, hanem anyagilag is támogatta a számára fontos közösségeket, ügyeket. Szülőfalujának templomát többször is dotálta: 1908-ban kifestette a szentélyt és terazzóval öntette be annak padlóját; 1909-ben felújíttatta a főoltárt, kifestette, valamint cementlapokkal rakatta le a hajót és a sekrestyét, keresztelőkutat, szószéket, lourdes-i barlangot, továbbá egy kovácsoltvas szentélyrekesztőt is készíttetett. Ezenkívül egy kelyhet és egy patenát is megaranyoztatott, a főoltár lámpáját beüzemeltette, s a szentélybe két padot is készíttetett. 1912-ben felújíttatta az orgonát, 1913-ban pedig egy szőnyeget adományozott a szentélybe. 1919-ben egy misealapítványt is tett,⁸³ egy alkalom-

⁷⁶ Kinevezéséről l. Győri Hírlap 78 (1934:80) 4, az eskü letételéről: uo. 78 (1934:84) 7.

⁷⁷ GyMJVL IV.B. 1402.c. 8425, 10766/1935; Győri Hírlap 79 (1935:155) 3.

⁷⁸ GyMJVL IV.B. 1401.a. 216/1932. A szavazásra jogosultakból 108-ból 106-an rá szavaztak.

⁷⁹ Bedy 1933. dec. 28-án mutatta be megbízó levelét, melyet az igazoló bizottság 1934. febr. 8-án hivatalosnak fogadott el, és így elrendelte a felsőházi tagok névjegyzékébe vételét. Erre l. Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett országgyűlés felsőházának naplója (a továbbiakban: Felsőházi napló 1931.) III. Bp. 1935. 49, 78, ill. Az 1931. évi július hó 18-ára hirdetett országgyűlés felsőházának irományai V. Bp. 1934. 227, valamint Győri Hírlap 78 (1934:40) 4.

⁸⁰ Felsőházi napló 1931. III. 101.

⁸¹ Az 1935. évi április hó 27-ére hirdetett országgyűlés felsőházának naplója. I–IV. Bp. 1936–1939. (a továbbiakban: Felsőházi napló 1935.) II. 9, III. 7, IV. 21.

⁸² Felsőházi napló 1935. I. 39–41. Győr hasztalan próbált lobbizni Gömbös Gyula miniszterelnöknél, aki többszöri halasztás után végül nem fogadta a város küldöttségét; erre l. Győri Hírlap 79 (1935:36) 2. Mivel Bedy a Győrt ért mellőzés ellenére a tanügyi törvényjavaslatot értékesnek tartotta, így elfogadta azt. Emiatt azonban a helyi sajtó ígéretének megszegésével vádolta, l. uo. 79 (1935:119) 1.

⁸³ Az 1100 koronás alapítványt 1922-ben további 1900 koronával megemelte. GyEL PL Egyházak. 275/1919.

mal pedig 5 koronát adományozott egy gyírmóti ifjúsági egyesület megalapítása céljára.⁸⁴

Rendszeresen dotálta Alma Materének, a győri bencés gimnáziumnak diáksegély alapját, és a régiségtárat is több alkalommal gyarapította.⁸⁵ Támogatta a Győri Katolikus Legényegyletet,⁸⁶ a győri Szent Erzsébet Egyletet,⁸⁷ a Győrvidéki Tanítóegyesületet,⁸⁸ az új papnevelő intézet építésére 100 koronát adakozott. A győri székesegyház belső restaurálását 1923. december 14-én kelt levele szerint 500 000 koronával támogatta.⁸⁹

A történész

Bedy Vince pályája kezdetén nem készült történésznek, a történeti kutatással először akkor találkozott, mikor Zalka János püspök a hittudományi főiskolán, majd a tanítóképzőn egyházbíró mellett az egyháztörténet tanításával bízta meg. Irodaigazgatóként Győr katolikus elemi iskoláinak, a szeminárium rektoraként pedig a győri papképzés történetét kezdte el kutatni. Az iskolai anyag gyűjtésekor szembesült a püspöki levéltár rendezetlenségével, az iratok rendszerezéséről iskolai „gyűjteménye”⁹⁰ is tanúskodik. Szemináriumi rektorként először rendezte intézménye levéltárát, anyaggyűjtését pedig más levéltárak forrásaira is kiterjesztette.⁹¹ Kanonokként a győri székesegyház, a székeskáptalan és Győr város 16–17. századi története is felkeltette érdeklődését. Átnézte a győri káptalan magán- és hiteleshelyi levéltárát, a győri plébániák anyakönyveit és a szentszéki protocollumokat; rendszeres kutatója volt a győri megyei és városi, a veszprémi, illetve a szombathelyi püspöki és káptalani archívumoknak is. Gyírmótiként szinte kötelességének érezte, hogy megírja szülőfaluja történetét, melyet az 1910-es évektől szinte haláláig csiszolgatott.⁹² Barátja, Horváth

⁸⁴ Dunántúli Hírlap 22 (1914:22) 3.

⁸⁵ Értesítő a pannonhalmi Szent-Benedek-rend győri főgimnáziumáról az 1911/12. iskolai év végén. Győr 1912. 13; Értesítő a pannonhalmi Szent-Benedek-rend győri főgimnáziumáról az 1912/13. iskolai év végén. Győr 1913. 12. (két diák ellátását vállalta); A győri szent-benedekrendi katolikus főgimnázium értesítője az 1913-14. iskolai évről. Győr 1914. 14. (egy diák ellátását vállalta); 25. (hat, Gyírmóton előkerült római pénzt és két salzburgi talért adományozott); A pannonhalmi Szent Benedek-rend Győri Katolikus Czuczor Gergely Gimnáziumának értesítője az 1932-33. iskolai évről. 34. (régibélyeges téglát ajándékozott).

⁸⁶ Győri Közlöny 34 (1890:10) 6; 35 (1891:5) 6; 35 (1891:12) 6; 36 (1892:16) 5.

⁸⁷ Győri Közlöny 38 (1894:6) 6.

⁸⁸ Győri Közlöny 40 (1896:71) 6.

⁸⁹ GyEL PL Egyházkorm. 3200/1923.

⁹⁰ A Püspöki Levéltár Iskolai Levéltárának rendezése közben az eredeti helyükre már vissza nem illeszthető iratokat 1905-ben külön gyűjtötte: GyEL PL Iskolai Levéltár, I. sorozat, 19. tétel, 74. d. Erről l. *Horváth Richárd* (szerk.): Iskolai Levéltár (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Segédletek 1) Győr 2003. 9, 12, 37. Hagyatékában megtalálható még Csikvánd, Fehértó, Felpéc és Pázmánd iskoláinak kéziratos történeti összefoglalója, l. GyEL Bedy-hagyaték 4. d.

⁹¹ L. Függelék 5.

⁹² BEDY: Gyírmót 10, 13.

Lajos⁹³ felsőörsi prépost kedvéért – akinél minden nyáron üdülését töltötte – elkészítette a prépostság történetének monografikus feldolgozását.⁹⁴

Bedy Győr történelmével foglalkozó műveit kezdetben a Kisfaludy Irodalmi Kör ülésein ismertette meg az érdeklődő közönséggel. Székfoglaló előadását *Győr legrégebbi iskolája* címmel tartotta 1914. január 11-én, melyet betegsége miatt barátja, Harsányi Lajos olvasott fel.⁹⁵ A Kisfaludy Irodalmi Körben ezt még számos előadása követte.⁹⁶

1921. A győri káptalan részvétele a XVI. és XVII. század hadviselésében⁹⁷

1922. Agrano Ilona ékszerei és ruhatára 1636-ban⁹⁸

1923. Győri vallásos műemlékeink⁹⁹

1929. A győri nemzeti rajziskola története¹⁰⁰

1929. A győri utcai árusok¹⁰¹

1930. A régi győri fuvarosok¹⁰²

1931. Győr régi fürdői¹⁰³

1932. Egy kis kultúrkép a népoktatás történetéből a 18. század közepéből¹⁰⁴

1932. Béni bátyám végrendelete¹⁰⁵

1934. A patonai vár¹⁰⁶

1935. Letört alakok Győr utcáján¹⁰⁷

⁹³ PFEIFFER: Névár 524. Barátságuk diák korukból eredt: gimnáziumi osztálytársak voltak.

⁹⁴ Bedy: Felsőörs. Függelék 1. és 5. A kötet ismertetését l. Győri Hírlap 79 (1935:133) 14.

⁹⁵ A Kör elnöksége az 1914. januári ülésre hívta meg, melyet 1913. nov. 26-án kelt levelében el is fogadott. Már ekkor jelezte, hogy ha nem tud ott lenni, akkor Harsányi Lajos helyettesíti majd. Megjegyezte továbbá, hogy már két évvel ezelőtt is jelentkezett felolvasásra az elnöknel a tétli Kisfaludy-ünnepségen, de meghívót nem kapott. 1913. dec. 21-i levelében közölte előadása címét, és megtudhatjuk azt is, hogy „terjedelmesebb dolgozatból veszem ki ezt a részletet”. (GyMJVL X. 51. IV/29/B/3.) Az előadásról l. még: Győri Hírlap 58 (1914:8) 5; 58 (1914:14) 5; 58 (1914:15) 2; Dunántúli Hírlap 22 (1914:7) 3; 22 (1914:9) 1.

⁹⁶ Valló István 16 előadásról tudott, az itt közölt lista további kutatások révén még bővítésre vár. L. Függelék 2. – Valószínű, hogy „Győr kereskedelme a XVI. és XVII. században” (Győr szab. kir. város négy évfolyamú női felső iskolájának tizenkettedik évi értesítője az 1926–27. évi iskolai évről. Győr, 1927. 11–19.) és „Látogatás, vendéglátás Győrött a XVI. és XVII. században” (Győri Hírlap 71 [1927:293] 3–5.) c. írásait is előadhatta.

⁹⁷ Bedy jelentkezőlapja: GyMJVL X. 51. III/18. (Jelentkezőlapok 1921.) (4. d.). Az előadás kéziratát l. uo. IV/29/B/3. Az előadásról l. Győri Hírlap 65 (1921:271) 2; Dunántúli Hírlap 29 (1921:271) 2.

⁹⁸ Bedy jelentkezőlapja: GyMJVL X. 51. III/19. (Jelentkezőlapok 1922–23.) (4. d.).

⁹⁹ Bedy jelentkezőlapja: GyMJVL X. 51. III/20. (Jelentkezőlapok 1923–24.) (4. d.).

¹⁰⁰ Az előadás kéziratát l. GyEL Bedy-hagyaték 3. d. L. még Győri Hírlap 73 (1929:24) 3; Dunántúli Hírlap 37 (1929:24) 2.

¹⁰¹ GySz 1 (1930:1-3) 92, megjelent: Győri Kalendárium 1940. Győr 1940. 38–45.

¹⁰² Győri Hírlap 74 (1930:101) 2; Dunántúli Hírlap 38 (1930:101) 1; GySz 1 (1930:7-8) 278.

¹⁰³ Győri Hírlap 75 (1931:50) 4; GySz 2 (1931:1-3) 64.

¹⁰⁴ Az előadás szövegét l. GyEL Bedy-hagyaték 3. d. L. még erre: Dunántúli Hírlap 40 (1932:8) 1; GySz 3 (1932:1-3) 61–62.

¹⁰⁵ GySz 3 (1932:1-3) 62.

¹⁰⁶ Győri Hírlap 78 (1934) 62–63.

¹⁰⁷ GyMJVL X. 51. IV/29/B/3; Győri Hírlap 79 (1935:252) 8.

Értekezéseit nemcsak a Kisfaludy Irodalmi Körben lévők hallhatták, hanem a Győri Szabadegyetemen¹⁰⁸ és a nádorvárosi elemi iskola magyar estjén is tartott előadást.¹⁰⁹

„Tudományos munkásságának érvényesülése” – ahogyan Szabady Béla fogalmazott – 1930-ban kezdődött, amikor Valló István és Gálos Rezső megkeresésére mint a győri történészek doyenje részt vett a Győri Szemle megalapításában. A Szemle a Győri Történeti és Régészeti Füzetek szellemi örököseként határozta meg magát, hitvallása szerint pedig azon kívánt munkálkodni, hogy Győr ne csak gazdaságilag, de kulturálisan is az Észak-Dunántúl központja legyen.¹¹⁰ Bedy haláláig a Szemle szerkesztőbizottsági elnöke volt, 1937-ig pedig a szerkesztésben is közreműködött.¹¹¹ Emellett szerzőként is kivette részét a folyóirat beindításában, az első hat évfolyamban kilenc tanulmánya és három recenziója jelent meg.¹¹² Ugyanakkor így sem merült ki „íróasztalának kincsesbányája”, hiszen 1934-ben is arról cikkeznek, hogy fiókja még számos kiadatlan kéziratot őriz:

*Bedy Vince dr. alelnök A patonai vár című történeti monográfiáját hozta el abból a leveles ládájából, amelyikben Győr es vidékének XVI., XVII. és XVIII. századbeli kultúrtörténeti cikkei, tanulmányai, monográfiái vannak – kiadatlanul. Ezek az eredeti okmányokon nyugvó, saját kutatásainak kiváló értékű művei. Ezek a munkák Győr város történetének megírásához szorosan kapcsolódnak és nélkülözhetetlenek. Kár, hogy még mindig kéziratban vannak és kiadásra nem kerültek. Bemutatott munkája is tudományos részlete Győr monográfiájának.*¹¹³

Breyer István püspök 1934 őszén körlevelében kihirdette, hogy a győri egyházmegye az 1938-as Szent István-évre monográfiája megírásával tiszteleg. A monográfia bizottságának elnöke Bedy Vince, tagjai Mohl Adolf, Szabady Béla és Somogyi Antal lettek.¹¹⁴ A munkához látó bizottság további tagokkal is bővült: Karácsonyi Sándor péri esperes, Erőss István ciráki, Nagy Gyula bággyogi plébános, valamint Bene István szemináriumi könyvtáros csatlakozott hozzá. Emellett Breyer püspök felkérte Házi Jenőt és Bán Jánost Sopron város egyháztörténetének megírására. Bedyék számára azonban hamar világossá vált, hogy a püspök célkitűzése, tehát egy többkötetes, „tudományos egyháztörténe-

¹⁰⁸ 1930. I. félév: „Győr ipari fejlettsége a XVI. és XVII. században.” GySz 1 (1930:9-10) 334.

¹⁰⁹ Bedy „Győr és külvárosai” címmel tartott előadást. Győri Hírlap 79 (1935:46) 5; 79 (1935:52) 3; 79 (1935:54) 5.

¹¹⁰ Függelék 3. és 5; GySz 1 (1930:1-3) 90; GyMJVL IV.B. 1402.c. 849/1930.

¹¹¹ A Győri Szemle szerkesztését 1938-tól Lovas Elemér vette át. L. Dunántúli Hírlap 47 (1939:1) 2.

¹¹² L. erről a Bedy Vince válogatott bibliográfiáját.

¹¹³ Győri Hírlap 78 (1934:63) 3.

¹¹⁴ GyEL PL Circulares 2061/1934.

ti szintézis” megalkotása a rendelkezésre álló idő alatt nem lehetséges, ezért a monografikus rendszer mellett döntöttek.¹¹⁵

Az így útjára indított sorozat, a *Győregyházmegye multjából* alkalmas keretet jelentett, hogy Bedy Vince több évtizedes kutatásai során, íróasztala fiókjában lévő kéziratok végre megjelenhessenek. Az első kötet, *A győri székesegyház története* 1936 novemberében jelent meg. Breyer püspök körlevélben értesítette az egyházmegye papságát, és minden plébániára küldött egy-egy kötetet.¹¹⁶ A második kötet már egy év múlva napvilágot látott: *A győregyházmegyei papnevelés története* a győri szeminárium 250 éves jubileumának állított emléket.¹¹⁷ Fő művét, *A győri székeskáptalan története* című könyvét még befejezte, de kézbe venni már nem tudta: a kötet temetése napján hagyta el a Káptalandomb 13. szám alatti lakásával átellenben lévő Egyházmegyei Nyomdát.¹¹⁸

Győr katolikus vallásos életének multja című kötetének kéziratát halála előtt három nappal adta át Szabady Bélának, aki mint „jó példaadással buzdított tanítvány, az atyai barátsággal kitüntetett munkatárs” 1939 májusára sajtó alá rendezte, és a sorozat 5. köteteként jelent meg.¹¹⁹ Ez év októberében Szabady sajtó alá rendezte Bedy *A pápóci prépostság és perjelség története* című kötetét is, melyet a szerző halála előtt, 1938 karácsonyán fejezett be.¹²⁰

1936 novemberében Späth Gyula győri polgármester és Valló István polgármester-helyettes is elhatározta, hogy Győr 1943-ban, szabad királyi várossá nyilvánításának 200. évfordulójára egy monográfia-sorozattal emlékezik. Az előkészítő bizottság tagjai Bedy Vince elnökletével Gálos Rezső, Lovas Elemér és Szabady Béla voltak. Bedy a 16–17. század művelődéstörténetének megírását vállalta, mellyel Valló István szerint „Bedy Vince nagyprépost úr hamar elkészül”.¹²¹ Kéziratban maradt munkájának IX., *Győr város ipari fejlettsége a XVI. és XVII. században* című fejezete¹²² 1941-ben a jelent meg Győri Szemle hasábjain *Adalékok a győri ipar történetéhez* címmel hat részletben.¹²³

¹¹⁵ Bedy: Székesegyház IV–V.

¹¹⁶ GyEL PL Circulares 1926/1936. A Győri Nemzeti Hírlap nov. 15-i számában Jenei Ferenc ismertette a kötetet (1 [1936:24] 11), és a Győri Szemle is bemutatta, 7 (1936) 207–208.

¹¹⁷ Breyer István ezt is elküldte az egyházmegye minden papjának: GyEL PL Circulares 11/1938.

¹¹⁸ Függelék 4, 5.

¹¹⁹ Bedy: Győr katolikus vallásos életének multja IV.

¹²⁰ Bedy: Pápóc III.

¹²¹ Győri Nemzeti Hírlap 1 (1936:57) 8; 2 (1937:220) 1.

¹²² GyEL Bedy-hagyaték I. d. Győrvár- és Győrváros története; lakossági viszonyai, műveltségi állapota, templomai, plébániai, kolostorai, ipari fejlettsége, kereskedelme, egészségügyi, szegényügyi viszonyai, postája, vendéglői, építésze, jogi élete 198–281.

¹²³ L. a Bibliográfiát.

Tevékenységet már életében is elismerték. 1934-ben Gömbös Gyula miniszterelnök előterjesztésére Horthy Miklós kormányzótól II. osztályú Magyar Érdemkereszt csillaggal kitüntetést kapott, amit a főispán a városháza dísztermében adott át. Győr közössége egyöntetű lelkesedéssel ünnepelt, a Győri Hírlap kiemelte, hogy „közéleti szereplése a maga higgadt tárgyilagosságával, kivételes emelkedettségű erkölcsi fölfogásával, minden téren helytálló, széles látókörű nagy tudásával, nemes önzetlenségével és minden emberi erényével az egész országban példaképül szolgálhat”.¹²⁴ A közhangulatról a legjobban talán a Győri Szemle hasábjain megjelenő méltatás árulkodik.¹²⁵

Bedy Vince dr. nagyprépost a város értékei között is a legelső helyen áll. Kevesen ismerik és kevesen szeretik ezt a várost a lokálpatriotizmusnak olyan meleg és nemes lelkesedésével, mint Bedy. Egy munkában gazdag életnek minden írása és minden fáradozása egyházmegyéjének és városának szól. Otthon, könyvei és írásai között vagy levéltárak régi árkusaiban kutatva, különböző kulturális egyesületek munkájának élén és azok irányításában, vagy a fórumon, a város parlamentjében, mindig egy és ugyanaz: a tiszta erkölcsöt, magasabb etikát példázó és élő, békét és szeretet sugárzó pap s a városát szerető, érette nemcsak lelkesedő, de áldozatosan sokat dolgozó, fáradozó polgár. Ennek a városnak a közönsége már régen felfigyelt erre a munkásságra és becsülésével, tiszteletével vette körül *Bedy Vincét*. Most a legmagasabb helyről érte munkásságának elismerése: a kormányzó *Bedy Vincét* a II. osztályú polgári érdemkereszttel és a csillaggal tüntette ki. Kevés kitüntetést és elismerést kísért olyan osztatlan, egyhangú öröm, mint kísért *Bedy Vincéét*. Szerénysége kitért minden nagyobb szabású ünnepelés elől, de az elől már nem térhetett ki, hogy a város közgyűlése a kitüntetés bejelentése és annak átadása alkalmából kifejezést ne adjon örömének és szeretetének.

Míg a kitüntetés elsősorban egyházi és közéleti tevékenységét méltatta, addig születésének hetvenedik évfordulójára a Győri Szemle keretében kiadott „Bedy- emlékkönyv” inkább történeti és kultúraszervező munkássága előtt tisztelgett.¹²⁶ A kötetet a városház nagytermében ünnepélyes keretek között a Kisfaludy Irodalmi Kör nevében Gálos Rezső elnök adta át.¹²⁷

¹²⁴ A hírt a Győri Hírlap okt. 31-én címlapon közölte (78 [1934:246] 1.), a hivatalos kihirdetés nov. 5-én történt a városi törvényhatósági bizottság közgyűlésén, ahol maga a főispán jelentette be (GyMJVL IV.B. 1401.a. 157/1934; Győri Hírlap 78 [1934:249] 2; Dunántúli Hírlap 42 [1934:44] 3.). Breyer István püspök nov. 14-én levélben gratulált (GyEL PL Egyházkorm. 2042/1934). Az ünnepélyes átadás dec. 28-án volt, ahol az ünnepelt a méltató szavakat azzal hárította el, hogy „csak kötelességét teljesítette” (GyMJVL IV.B. 1401.a. 192/1934; Győri Hírlap 78 [1934:292] 2).

¹²⁵ GySz 5 (1934) 473.

¹²⁶ GySz 7 (1936:1-3); Győri Hírlap 80 (1936:86) 4; Győri Nemzeti Hírlap 2 (1937:49) 2.

¹²⁷ Győri Hírlap 80 (1936:75) 2.

Bár régóta betegeskedett, halála mégis váratlanul érte a győri közvéleményt. Háziorvosa és barátja, Ágoston Zoltán főorvos december 28-án influenzát és tüdőgyulladást állapított meg nála, és azt is, hogy beteg szíve ezt már nem fogja bírni. December 29-én – miután Szabady Béla feladta neki az utolsó kenetet – este negyed nyolckor elhunyt. Temetése december 31-én volt a győri székesegyházban, a gyászmisét Breyer István megyéspüspök celebrálta és a Hittudományi Főiskola Szent Gergely kórusa énekelt Halmos László vezényletével.¹²⁸ Végrendeletében ingóságait húgára, Bedy Máriára, ezüst kelyhét a gyírmóti templomra, kéziratait és jegyzeteit a szeminárium könyvtárára hagyta.¹²⁹ Koporsóját később, 1939. szeptember 21-én a főoltár alatt kialakított kanonoki dízsírhelyre helyezték át.¹³⁰

Breyer István püspök körlevélben így szólt róla: „Általános tisztelettel övezett személyének fáradhatatlan munkásságát nemcsak az egyházmegye papsága, hanem a világiak sokasága is jól ismerte és nagyra értékelte. Halálával a Szent István-alapította egyházmegye egyik legjelesebb papja szállt sírba.”¹³¹ Az országgyűlés felsőházában Széchenyi Bertalan elnök,¹³² a város törvényhatósági bizottságában Polniczky Lipót főispán és Späth Gyula polgármester búcsúztatta.¹³³ A Kisfaludy Kör felolvasó ülésén Valló István,¹³⁴ míg zárt ülésén barátja, Harsányi Lajos méltatta.¹³⁵ A Győri Szemle – melynek szerkesztőbizottsági elnöke volt – fekete címlappal jelent meg, első oldalain pedig Szabady Béla nekrológja olvasható.¹³⁶

„Bedy Vincéből csak ami múlandó, a testét temették el. Nagyszerű szelleme tovább világol alkotásaiban.”¹³⁷ A Győri Hírlap újságírójának – talán kissé közhelyszerű – megállapítását az azóta eltelt csaknem 80 év igazolta. Írásai alapos forrásismerete, gazdag adatgyűjtése és megbízható hivatkozásai miatt ma is megkerülhetetlenek, kötetei a könyvtárakban ronggyá olvasottak, antikváriumokban pedig csak elvétve bukkannak fel.

¹²⁸ Haláláról és temetéséről szinte az összes győri újság tudósított, hosszasan ismertette életét és munkásságát. L. Győri Hírlap 82 (1938:295) 3; 83 (1939:1) 5; Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:287) 2; 3 (1938:288) 7–8; 4 (1939:1) 3; Dunántúli Hírlap 47 (1939:1) 2–3. A Győri Nemzeti Hírlapban Valló István, a Dunántúli Hírlapban Szabady Béla búcsúzott tőle, a Győri Hírlapban olvasható nekrológ szerzője ismeretlen.

¹²⁹ GyEL PL Egyházkorm. 100/1939.

¹³⁰ Győri Nemzeti Hírlap 4 (1939:221) 3; 4 (1939:222) 3. A beszentelést Várts Károly kanonok végezte.

¹³¹ GyEL PL Circulares 2587/1938. Breyer püspök levélben értesítette Serédi Jusztinián esztergomi érseket és Fiedler István nagyváradai püspököt (GyEL PL Egyházkorm. 118/1939.).

¹³² Felsőházi napló 1935. IV. 41; Az 1939. évi június hó 10-ére összehívott országgyűlés felsőházának irományai I. Bp. 1940. 273; Győri Nemzeti Hírlap 4 (1939:28) 1.

¹³³ GyMJVL IV.B. 1401.a. 2/1939.

¹³⁴ Győri Nemzeti Hírlap 4 (1939:23) 4; 4 (1939:25) 3.

¹³⁵ L. erre a 1939. febr. 26-i zárt ülés jegyzőkönyvét: GyMJVL X. 51. II/25a.

¹³⁶ GySz 10 (1939) 1–6. L. erről: Győri Nemzeti Hírlap 4 (1939:44) 3. Megemlékeztek róla a Katholikus Körben és a a győri Vöröskereszt Egyletben is, l. Győri Nemzeti Hírlap 4 (1939:17) 2, 4 (1939:131) 1.

¹³⁷ Győri Hírlap 83 (1939:1) 5.

FÜGGELÉK

1.

Jakab Ferenc: Dr. Bedy Vince.

Nem élete folyását akarom feltüntetni e sorokban, hanem csak megemlékezni róla és az ő szép lelkivilágáról abból az alkalomból, hogy az idén, március 31-dikén lesz hetven éves.

A magyar nyelv igen finom árnyalattal tesz különbséget nagy férfiú és nagy ember között. A magyar mentalitás férfiúnak mondja azt, aki erőt, hősiességet tanúsít és megalkuvás nélkül törekszik eléje tűzött célja felé. A *nagy ember* ennél sokkal több. Ezt is a lelki erő, bátor szív, a tántoríthatatlan akarat irányítja, de küzdelmeinek célja sohasem önérték, hanem mindig szent, melyért az erkölcs tiszteletreméltó alapjain állva küzd, hogy munkája, fáradozása javára váljék embertársainak, a társadalom minden rétegének. Győr város társadalma ilyen nagy emberét tiszteli és ünnepli Bedy Vincében. Rég volt, mikor megismertem őt, mint a győri kisseminárium növendékét, a VIII. osztályos kispapot.¹³⁸ Már akkor is nyúlánk volt a termete, derűsen vidám a kedélye, és mindnyájan tiszteltük őt nemcsak azért, mert mindig a legelső jeles tanuló volt, hanem a lelkének üdeségéért, és mert ő is szeretettel viseltetett mindnyájunk iránt. Barátságával legjobban kitüntette őt az egyik osztálytársa, a fiatal Széchényi Miklós gróf. Ez a barátsága állandó maradt akkor is, mikor Széchényi Miklós a győri püspöki székbe került, és a ragaszkodásig fokozódott, midőn mint nagyvárad püspökre az elcsatolás és a sok lelki izgalom miatt kifejlődött szívbaja folytán oly sok fájdalom borult.

Bedy Vince teológiai tanulmányait a pesti egyetemen végezte, itt avatták doktorrá is. A fiatal pap Győrszigetben volt káplán a jeles szónok, az egyházi és társadalmi életben oly agilis Ruschek Antal mellett, akinek házáat az egész országból, sőt a külföldről is sűrűn látogatták egyházi férfiak, politikai, társadalmi előkelőségek, írók, művészek, ami csak emelte a fiatal pap lelkesedését, gazdagította tapasztalatait, irányította munkásságát és művészi érzékét.

Zalka Jánosnak, az öreg püspöknek szeretetét, nagyrabecsülését fiatal évei dacára is teljes mértékben élvezte. Ő indította el ifjú papját az egyházi rangfokozatok emelkedései felé, mert csakhamar maga mellé vette az udvarába, majd az általa igen fontosnak tartott hittudományi főiskola egyik tanári állására, az egyháztörténelmi és jogi tanszékre nevezte ki. Hogy Zalka püspöknek mily becsült, meghitt papja volt, azt egy kedves elgondolásával világítom meg. Az öreg, tiszteletre méltó főpásztornak volt egy művészi festménye, mely az ő védőszentjét, Szent János apostolt ábrázolta. A „szép Szent János-képnek” szokta nevezni, és sokszor elgönyörködött benne. Midőn meghalt, ezt a szívéhez nőtt képet „a Vincének” hagyományozta emlékül.

Utána gróf Széchényi Miklós foglalta el a győri püspöki széket. A tekintélynek és szeretetnek örvendő papot, bizalmas barátját maga mellé vette, hogy az egyházkormányzatban segítségére legyen, s püspöki irodájának igazgatójává nevezte ki. Ettől kezdve nagyon gyorsan haladt az egyházi pálya felfelé ívelő fokozatain. Hamarosan

¹³⁸ Jakab Ferenc ekkor VI. osztályos tanuló volt a győri bencés főgimnáziumban, l. Értesítő a Pannonhalmi Szt-Benedek Rend győri főgymnasiumáról az 1884/5 tanév végén. Győr 1885. 225.

pápai kamarás, majd 1905-ben a győri székesegyház kanonokja lett. A nagyváradhegyi prépostság, a szeminárium rektori tiszte, a pápai prelátusi méltóságig mind egy-egy díszes állomás az ő egyházi pályáján. 1933-ban pedig a római Szentszék a székeskáptalan nagyprépostjává nevezte ki, amely kinevezéssel a székeskáptalan élére helyezve, az egyházmegye legmagasabb, legkitüntetőbb hivatalkörét tölti be. És elkezdve egyszerű kápláni állásától fel a nagyprépostságig mindig és mindenben hívő lelkével, egyházának ügyei iránt való lelkesedésével a papság és a hívők javára működött és működik most is. Mert lelke mindig telve volt kötelességérzettel, tudással, tapasztalattal, megértéssel, főleg pedig szeretettel. És minden egyes előlépése, kitüntetése nemcsak magának adott tekintélyt, díszet, hanem igaz örömmre hangolta az egyházmegye papságát, mely egy szívvel és lélekkel vele érzett és érez mindig.

Hivatalainak lelkiismeretes betöltéséből fennmaradt idejét fiatal korától kezdve tudományos munkásságnak szenteli. A győregyházmegyei intézmények múltjának felkutatása, történetüknek megmentése az a tér, melyen legszívesebben dolgozik. Sok ilyen egyháztörténelmi dolgozata jelent meg (több becses tanulmány folyóiratunkban is), legutóbb megírta a veszprémi egyházmegye területén fekvő felsőörsi prépostság történetét is, de igen sok van még kéziratban. Tudományos munkásságának betetőzése lesz a győri székeskáptalan és a székesegyház története.

Egyházi működésén kívül lelkiismeretesen és kiváló érdemeket szerezve vesz részt Győr város társadalmi életében. Hosszú idő óta tagja a város képviselőtestületének. Nem politikai pártok és célok harcosa ő itt, hanem szelíd lelkének bölcs belátásával úgy a közgyűléseken, mint az egyes bizottságokban a városnak és polgártársainak javáért dolgozik és emeli fel minden fontos ügyben a szavát. Kipróbált, hasznos városatyai munkássága folytán magas és osztatlan tekintély jutott osztályrészéül, minek egyik szép bizonyága az, hogy az egyik beszédét, melyet éles viták és sűrlődások elsimítására mondott, mint a békeszeretnek aranyshivait, egész terjedelmében jegyzőkönyvileg megörökítették.¹³⁹ Győr város közönsége a képviselőtestület örökös tagjának választotta meg, és elküldte őt a felsőházba is.

A különféle társadalmi, kulturális és művészi egyesületekben is mindenütt tevékeny részt vesz szellemének dús kincseivel, a nemes ügyek iránt viseltetett érzésével. A győri Kisfaludy Irodalmi Körnek egyik legrégebb tagja, ma már a társelnöki megtisztelő pozíciót tölti be ott, s minden évben tart előadást, s gyönyörködteti hallgatóit történelmi tanulmányaival, vagy a város életéből megfigyelt rajzaival. Szeretettel és megértően áll a Győri Ipar- és Képzőművészek Társulatnak élén, s midőn ennek évi tárlatait megnyitja, nemcsak az egyesület céljait szolgálja, nemcsak a művészek munkáit méltatja, hanem lelkesedéssel ösztönöz másokat is a művészet megbecsülésére és pártolására.

Két évvel ezelőtt Magyarország kormányzója a csillaggal díszített II. osztályú érdemrendet ajándékozta neki. Kitüntetése volt ez az egyházát lángoló érzéssel szolgáló főpaprak, a tiszteletreméltó hazafinak, a minden jót és szépet támogató, puritán polgárnak, a közügyekért és a magyar kultúráért fáradhatatlanul munkálkodó embernek.

Egészsége sohasem volt úgynevezett vasegészség. Bizonyára a fiatal korától fogva állandóan folytatott munka befolyásolta szervezetét, melynek néha-néha kiadósabb pihenésre lenne szüksége. Egész életén át hűséges barátjához, az aranylelkű felsőör-

¹³⁹ Ezt a beszédet l. GyMJVL IV.B. 1401.a. Győr thj. város törvényhatósági bizottságának iratai. Közgyűlési jegyzőkönyvek 245/1931.

si préposthoz, Horváth Lajoshoz szokott időnkint ellátogatni, s a bájos Malomvölgy csendjében üdülni. Lelke mindig felfrissül itt a természet ölén, az erdővel borított hegyoldalak között, a Malompatak pázsitjain. Bár még sokkal többször igénybe venné, mint teszi.

A koalíciós kormány idejében Rákosi Jenő szellemes jellemrajzokban festette meg akkori minisztereink egyéniségét, emberi és hazafiúi értékét. Gróf Andrássy Gyula rajzát így kezdte: Csodálatos szellem lakozik a gróf fragilis testében. A rajznak e szavai ráillenek dr. Bedy Vincére is. De hozzá kell még tennünk, hogy benne kiváló és nagy a lélek is, és hogy szeretettel van tele a szíve.

A szelleme, a lelke, a szíve egy emberöltőn át harmonikusan fonódott egybe, hogy minden munkája áldásos legyen, s mindenkiből a mély tiszteletet, s az igaz nagyrabecsülést váltsa ki. Ezt a tiszteletet és nagyrabecsülést akarják kifejezni előtte e sorok, életének eme jelentős határkövével azzal a hő óhajjal, hogy nagy lelkét és szívét a Gondviselés még igen sokáig tartsa meg egyházának, hazájának és Győr városának javára.

Győri Szemle 7 (1936:1-3) 1–3.

2.

Valló István: Bedy Vince és Győr

Amikor – mint a Kisfaludy Irodalmi Körnek újonnan megválasztott társelnöke – ez elnöki székhelyen első ízben helyet foglalok, az első szó a hálás köszöneté, amely kikívánczozik belőlem azért a nagy megtiszteltetésért, amelyben engem a Kör ezzel a választással érdemtelenül részesített.

Érdemtelenül – ismétlem, nem magamra öltött szerénységgel, hanem belső meggyőződéssel, mert – ha van is bennem őszinte lelkesedés és ezzel együtt járó szeretet a művészet és az irodalom iránt – arra nem szereztem érdemeket, hogy e nagy múltú és díszes irodalmi társaságnak társelnöki tisztségét lelkifurdalás nélkül elfoglaltam.

Bocsássák meg nekem, hogy eléggé szerénytelenül itt önmagammal foglalkozom, de most nem tudom megtagadni lelkiismeret-furdalásomnak azt az enyhítését – hogy itt a nyilvánosság előtt is megállapítsam, hogy e választásnak a terve ellen éppen érdemtelenségemre hivatkozással mindig tiltakoztam.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A magam kicsinységét és érdemtelenységét annál élesebben és világosabban kellett látnom, mert ezt a tisztséget előttem Bedy Vince dr. nagyprépost úr töltötte be, akinek tudományos irodalmi munkásságát és e munkásságnak városunk kulturális életében való jelentőségét alkalmam volt közelebbről megismerni és azt a legmagasabbra értékelni. Számomra kivételes értékű megtiszteltetést jelent, hogy éppen nekem jut a feladat róla és munkájáról itt e helyen szólani.

Bedy Vince dr. és Győr városa között a kulturális kapcsolatok a gyermekkorban nyúlnak vissza és szinte rendeltetészerűen, megszakítás nélkül tartanak és gyümölcsöznek ma is.

Annak idején, amikor a tanulni vágyó kis gimnazista diák bekerült Gyirmótról a bencés gimnáziumba e városnak kultúrájából kapott ismereteket, tudást, s itt szívta magába egy életreszólóan e városnak szeretetét és szolgálatának vágyát.

Amit Győr, a kultúrváros adott Bedy Vincének, a diáknak és növendékpapnak, azt bőséges gazdagsággal juttatta vissza, s hálálta meg Győrnek dr. Bedy Vince a tudós író, mert tudományos kutatásainak, írói munkásságának minden részlete, minden sora Győrnek és Győrnek szólt. Győr művelődéstörténetét gazdagította még akkor is, amikor egyházmegyéje történetének valamelyik részletét dolgozta fel.

Bedy Vince dr.-t kivételesen ívelő papi pályája is egyházmegyéjének középpontjában marasztotta. A győri hittudományi főiskolának fiatal tanára, Széchenyi Miklós gróf püspök egyházmegyei hivatalának igazgatója, majd az új papnevelő intézetnek igazgatója s a székeskáptalan tagja él az alkalommal, amit hivatalos beosztásai nyújtanak, s megismerkedik az egyházmegye központjának poros levéltáraival. Mind nagyobb kedvvel és szeretettel foglalkozik az elfakult írásokkal, igaz örömet és boldogságát találja abban, hogy a levéltárak poros világából felidézze és eleven életre keltse Győr múltjának egy-egy ismeretlen részletét vagy a történeti igazság fényében világítson meg egy-egy elmosódott mozzanatot vagy kort.

Gazdag irodalmi munkásságából bőségesen juttatott Körünknek is, mely rendes tagsággal tisztelte meg őt. 1914. januárban mutatkozott be közönségünk előtt „Győr legrégibb iskolái” c. tanulmányával, amelyet, még 16 tanulmány követett ebben a tereben és mindegyiknek tárgya a kedves város: Győr.

A felolvasó asztal mellé nem a siker és elismerés keresése vezette, hanem a legnemesebb szolgáltni akarás. Mindig volt kész anyaga, kész felolvasása, s bármikor fordult hozzá a Kisfaludy Kör ilyen kéréssel, mindig rendelkezésre állott.

Az írói, még a tudományos írói munkásságának is egyik legnagyobb ösztönzője és serkentője a publikáció, a nyomtatás útján való közlés. Ennek a hiánya sok írói ambíciót, sok jó és komoly szándékot letört már.

Bedy Vince dr.-nak sokáig nem volt meg a lehetősége a munkásságához értékben és terjedelemben is méltó publikációra és mégis fáradhatatlan szorgalommal, el nem lankadó kedvvel gyűjtötte íróasztala fiókjának mélyén adatait, feljegyzéseit és kész tanulmányait.

Kisebb és népszerűbb tanulmányait a győri napilapok hasábjain mindig szívesen fogadta az olvasóközönség, de nagyobb munkáinak közlésére a napilapok kerete és terjedelme nem adott módot.

Írói munkájának java gyümölcseit az igazi nagyság szerénységével csak akkor tette közkinccsé, amikor teljes érettségükben legtöbbet használhattak.

Még az ő szellemének segítségével és megértő nagy erkölcsi támogatásával megindult Győri Szemle is csak töredékét jelentette meg az ő gazdag tudományos készletének.

Munkásságának méltó publikációjára a lehetőséget Breyer István dr. megyéspüspök úr őnagyméltósága bőkezűsége adta meg, aki elindította a „Győregyházmegye múltja” c. monográfiát, amely sorozat első két vaskos kötetének és a most sajtó alatt lévő harmadik kötetnek az anyaga is Bedy Vince dr. íróasztalának fiókjából került a nyilvánosság elé.

E munkák – s általában Bedy Vince dr. irodalmi munkásságának legnagyobb része – címük szerint egyháztörténelmi művek, de tartalmuk Győr művelődéstörténe-

tének értékes fejezetei, amelyekben a várostörténet kutatói szinte teljesen készen és feldolgozva találják meg a nekik szükséges anyagot.

Szerényen megvallott célkitűzése csak az volt, hogy megmentse az elkallódástól az általa felkutatott történeti adatokat, amelyek a székesegyház, a káptalan vagy a papnevelő történetére vonatkoznak, de munkája eredményével ennél sokkal messzebb ért, hiszen körültekintő gondossággal megismertette velünk Győr 16. és 17. századi életének művelődési színvonalát s viszontagságos történetének hű képét is.

Bedy Vince dr. történetírói munkásságával, a történelmi múlt tanulságos emlékeinek felidézésével akar szolgálatot tenni a mai Győr közéletének is, amelyben a városának emelkedését szíven viselő, lelkiismeretes, önzetlen polgár tárgyilagos érdeklődésével és mindig hűséges szeretetével vett részt.

A helyi történet kutatója és a városa kultúrájáért lelkesedő győri polgár komoly elvi magasságokban járó működése buzdítója s lelkesítője lett azoknak, kik Győr múltját megszerették és jövőjét munkálják. Bedy Vince dr. buzdító érdeklődésének, szellemi és erkölcsi támogatásának döntő része volt abban, hogy 1930-ban megindulhatott a Győri Szemle, amely célkitűzéseivel, helytörténet kutatásával és tájkultúra szolgáltatásával első ilyen elindulás volt az országban, amelyet azóta sok más követett.

Körünk életében már 1924-ben kiemelkedett a közkatonák sorából, amikor Kuncz Jenő dr. mellett alelnök, majd később, Kuncz Jenő dr. lemondásakor Gálos Rezső dr. oldalán Körünk társelnöke lett. Sok alkalommal vezette felolvasó üléseinket és a Kör szellemi életének irányításában teljes lélekkel részt vett.

Egyénisége, amelyből emelkedett ethikájú úri gondolkodás, a közügyeknek, városának önzetlen szeretete, példaadó szerénység, tapintat, kedvesség és jóindulatú barátság sugárzik, vezető szellemévé vált közéletünknek s irányítása mindig hasznára vált körünknek épp úgy, mint városunknak.

Ha egészségügyi állapota arra is kényszeríti, hogy aktív munkásságát, velünk való együttműködését korlátozza, érezzük azt, hogy velünk és mellettünk van, és személye továbbra is erőforrása, kimeríthetetlen erkölcsi tőkéje marad a Kisfaludy Irodalmi Körnek.

Míg évekkel ezelőtt a Kisfaludy Irodalmi Kör nyújtott megtiszteltetést Bedy Vince dr.-nak azzal, hogy rendes taggá választotta; ma úgy érezzük, körünk számára jelent külön értéket és megtiszteltetést, hogy Bedy Vince dr.-t tiszteleti tagjaink közé sorozhattuk.

Akkor, amikor mint most megválasztott társelnök e minőségemben széklet foglalkozok, nemcsak kedves kötelességet teljesítettem azzal, hogy Bedy Vince dr. munkásságát igyekeztem itt gyarló eszközeimmel magunk elé állítani, hanem tettem azért is, mert meggyőződésem, hogy mint társelnök nem járhatok jobb úton, mintha az ő egyéniségét állítom példaképen magam elé s magam is igyekezem a Körnek is, városunknak is megközelítően olyan hű szolgálja lenni, mint amilyenre példát Bedy Vince dr. mutat.

Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:125) 7–8.

3.

Valló István: Bedy Vince dr.

Egy nyári látogatásnak képe villan elém. Gyirmóti tuszkulánumban kerestük fel, hogy a Győri Szemle sorsát és jövőjét, részletesen megbeszéljük vele. Jóságos arccal, a szülő érdeklődésével hallgatta a programot, amelynek minden részlete érdekelte, hozzászólt és tanácsokat adott, s a megbeszélést azzal fejezte be; „hát jól van, csak csináljátok, mert reám már úgy sem igen számíthattok, én hamarosan elmegyek”. Nem volt panasz és keserűség a hangjában csak nyugalom és derű, az utolsó útra elkészült ember tiszta lelkének biztonsága és megnyugvása.

Hosszú idő óta, talán mindig is készen állott erre az útra, de sohasem úgy, hogy akaraterejét és munkakedvét csökkentette le volna. A papi embernek, a hivatásért és Istenért élő embernek bölcs életfelfogása élt benne, és az utóbbi időkben súlyosabbra vált betegsége során is sohasem zúgolódott Isten rendelkezésével szemben, legfeljebb az a gondolat bántotta, hogy folytonos munkájában időnkint pihenésre kényszerült, és ezt vagy azt a munkaprogramját elvégezni nem tudta, mert egész élete folytonos és magát nem kímélő munka volt. Hatalmas feladatot tűzött maga elé, és ennek a megvalósításán dolgozott kora ifjúsága óta.

Könyvtárakat, levéltárakat kutatott át mindenre kiterjedő alapossággal és részletességgel, és gyűjtötte az anyagot íróasztala fiókja számára. Történeti cikkek, tanulmányok sorakoztak fel fiókjában, míg élete alkonyán végre megérhette a tudós írónak azt az örömét, hogy munkásságának eredménye legalább részben is nyilvánosságra kerüljön. A megyéspüspök úr elindította az egyházmegye monográfiáját, s ebben a sorozatban két vaskos kötet került már ki Bedy Vince dr. tolla alól, míg a harmadik kötet, amely a győri székeskáptalan történetét dolgozza fel, éppen temetése napján hagyja el a sajtót. De közlésre készen állott már negyedik nagyobb munkája is a pápói prépostságnak a történetéről.

Bedy Vince dr.-t az emberek fölé emelte kivételes képessége, tudása, hatalmas méretű tudományos munkássága. Szerény és közvetlen modora, mely mindenki felé jóindulatot sugárzott, számára csak tiszteletet és szeretetet biztosított.

Szerette ezt a várost, hisz itt született a közelben, és itt töltötte már diákeveit is. Érdekeltek e város ügyei, s ezzel az érdeklődésével részt vett a város életében is, ahol az őt megillető vezető szerepet töltötte be. Hosszú éveken át volt tagja a törvényhatósági bizottságnak, amely őt örökös tagsággal, majd felsőházi tagsággal tisztelte meg. A fórumon is épp úgy, mint magánéletében, mindig magasabb erkölcsi szempontok és elvek vezették.

Sohasem hintett vizályt, mindig a kiegyenlítés és a béke útját egyengette. Szava mindig mindenkihez szólt, és azt mindig megértés és tisztelet kísérte. Szerette az irodalmat és a művészetet, nemcsak szerette, hanem dolgozott is érte. A Győri Kisfaludy Irodalmi Körben vezető szerepe volt, és a Kör örömmel hálálta meg irányító munkásságát akkor, amikor hetvenedik születésnapján a Bedy-émlékkönyvvvel lepte meg. Amikor gyengélkedése miatt már a társelnöki tisztségtől meg kellett válnia, a Kör tiszteleti tagjai sorába iktatta. Éveken át dolgozott a Győri Képzőművészeti Társaságban mint elnök és szerető jóindulattal segített minden jó szándékú törekvést. Kulturális munkásságának egyik fontos és előtte mindig igen kedves ténye volt a Győri Szemlének megalapítása. Örömmel és lelkesedéssel fogadta a tervet és állott be a

Szemle munkájába, amelyet mindvégig gonddal és figyelemmel kísért, cikkekkkel és tanulmányokkal támogatott, tanácsokkal és hozzászólásokkal irányított. Mindig büszkén vallotta a Szemlét magáénak.

Mint ember csak tiszteletet és szeretetet érdemelt. Tiszteletet a tudás és a magas erkölcsi felfogás, amely ténykedéseiben vezette, és szeretetet az a közvetlenség és jóindulat, amellyel az emberekkel érintkezett. Halála pótolhatatlan veszteséget jelent e város életében és a Városházára kitűzött fekete lobogó e város egész közönségének őszinte fájdalmát és gyászát hirdeti.

Győri Nemzeti Hírlap 3 (1938:288) 3.

4.

Dr. Szabady Béla: Bedy Vince dr.

A hanyatló esztendő fagyos hidegében halálra dermedt egy nemes meleg, papi szív. Mikor december 29-én este Úrangyalára harangoztak, Bedy Vince győri nagyprépost csendes halálküzdelem után lezárta élenkfényű, barátságos szemét, és szerény, mindig figyelmes egyéniségéhez méltó módon befejezte munkás, áldásos földi pályafutását. Kedves, úri otthonától nem messze, a Káptalandomb másik peremén, az egyházmegyei nyomdában még lázas ütemben dolgoztak a gépek, hogy hatalmas művét, székeskáptalanának történetét még újév előtt közkinccsé tegyék, mikor ő maga is a múlté lett. Pihenést nem ismerő életének legkedvesebb órái azok voltak, melyeket a győri egyházmegye és Győr művelődéstörténeti megvilágítására fordíthatott. Évtizedek óta nem fogyott el íróasztaláról a fakult, régi írások tömege, szorgalmas ujjai között örökké zizegtek a történeti forráskiadványok lapjai, megviselt, gyengülő szemtelhetetlen mohósággal követte a szaporodó sorok végeláthatatlan rendjét, a könyves polcokon nőttek a kötetek, világos értelme mindig mélyebbre ásta bele magát a történelembe, melyet az élet mesterének és a jog forrásának vallott, de arca mindig sápadtabb lett, daliás termete rokkanni kezdett, s míg ösztönös sietséggel szaggatta szét a letűnt idők ködét, lassan az ő nagy horizontú látására sűrű fátyolt borított a halál. Látszólag csak a múltnak élt, de valójában a jelenért és a jövőért dolgozott ezzel és – önzetlenül. Magasba ívelő pályáján talált sikert, elismerést, babért eleget, de nem ennek vágya vezette. Másokért fáradt. Élvezte a munkát és örült a jónak, mely az ő érdeméből másoknak jutott. Egész élete a másoknak és a köznek tett szíves szolgálatok értékes láncolata. Bárhová állították, egész lélekkel vállalta a munkát, és mindenütt becsülést és tiszteletet szerzett a ruhának, melyet viselt – Győrszigetben kápláncodott, és évtizedek múlva is szeretettel, ragaszkodással emlékeztek vissza lekipásztori tevékenységére. – Dolgozott a papnevelés terén is. Hallgatói, növendékei és munkatársai ma sem fogynak ki dicséretéből, mert szívvel szolgált és nemcsak elméleti munkát végzett, hanem tiszteletre és szeretetre méltó személyében gyakorlati példát is nyújtott. Ismételten részt vett az egyházmegyei kormányzatban is. Megbízatása sokszor rideg feladatok elvégzését kívánta tőle. Bedy Vince megfelelt ennek is, de úgy oldotta meg, hogy átmelegítette gazdag kedélyével és jó szívével, melynek sugárzásában nemcsak emberies megértését ismerjük meg, hanem aggódó, mérlegelő, higgadt igazságkeresését is. Azoknak a férfiaknak rendjébe tartozott, akiket emberséges „jó ember”-nek szok-

tunk nevezni. Megkárosítani, megbántani nem akart senkit, de a segítségre mindenkor kész volt. Véleményét, rosszalló ítéletét magyaros őszinteséggel megmondotta, de szeretetbe öltöztette, és úri modorának, szellemességének enyhítő takarójával vonta be. Szerette Győrt, melyet igazi hazájának tartott. Alapjában békés, nyugalomkedvelő egyéniségét belevitte annak szűkebb közéletébe. Nem szerette a harcot, személyeskedést, de az elvek mellett makacsul kitartott. A kiegyenlítő, békítő szerepe betöltésében látta a pap közéleti szerepét és a mások ügyeinek pártfogó előmozdításában. Ajtaja nyitva állt mindenki előtt, és bár fárasztotta a sok, gyakran teljesíthetetlen kérés, mindenkit meghallgatott, mindenki ügyében eljár, s ha az ügy sikeres elintézésével nem mindig kedveskedhetett is, minden hozzáfordulónak adott valamit: a saját jóságának, úri és papi kedvességének segítségre kész szeretetével maradandó emlékét. Ezért övezte közszeretet mindenkor. A művelődés kitartó munkása volt. Tudásának bányáját megnyitotta a nagyközönség előtt, de sohasem kérkedett annak kimeríthetetlen gazdagságával. Mindenütt ott volt, ahol az emberi tudás, az erkölcsi és művészi szépség érdekéért komoly munka folyt. Mikor ma, pótolhatatlan ürességet hagyva maga után, megtér az Úrhoz, és elfoglalja helyét a székesegyházi kriptában porladó elődei között, felsíró lelkünk érzi, hogy azért Bedy Vince nem hal meg egészen. A szeretet megőrzi emlékét, szorgalma és tudása élni fog abban a gazdag tudományos irodalmi termésben, amely az utódok elé vetíti a múlt igazi képe mellé a saját magyar lelkét, nemes szívét, gondolkodásának erkölcsi tisztaságát is.

Dunántúli Hírlap 47 (1939:1) 2–3.

5.

Dr. Szabady Béla: Bedy Vince dr.

A Győri Szemle tizedik évfolyamát mély gyásszal kezdi. A helyi tudományos folyóiratot alapító és fenntartó Győri Szemle Társaságnak legerősebb oszlopa kidőlt. Bedy Vince dr., győri nagyprépost, minden szép, jó és nemes ügy lelkes előmozdítója, a győri tudományos és irodalmi életnek utolsó leheletéig munkás és példaadó tagja, 1938. december 29-én este 7 órakor, életének 73-ik évében, rövid szenvedés után elhunyt. Csendes halálával gyászba borította a győri egyházmegyét, melynek egyik legértékesebb papja volt; a győri székeskáptalant, melynek 1905-től kezdve megbecsült tagja és 1933-tól tisztelt, bölcs vezetője volt; a magyar országgyűlés felsőházát, melyben Győr városának törvényhatóságát képviselte a hazafias magyar lélek komoly érdeklődésével és aggódó szeretetével; Győr sz. kir. város közönségét, melynek törvényhatósági életében polgártársai anyagi, jogi, művelődési érdekeinek lelkiismeretes védője, az egymás jogát tisztelő békének és a kiegyenlítődést kereső erkölcsi elveknek higgadt, de mindig hűséges őrállója volt; a Kisfaludy Irodalmi Kört, melynek kulturális munkásságában előbb mint rendes tag és a legszorgalmasabb előadó, később mint al- és társelnök részt vett; a Győri Képző- és Iparművészeti Társulatot, melynek művészetpártoló tevékenységét hosszú időn át elnökként irányította; a Győr múltja iránt érdeklődők sokaságát, akiknek történelmi tudását gyarapította világos, érdekes előadásaival és tudományos közleményeivel. Minden tekintetben kiváló egyéniség lobbant ki benne, de a legnagyobb veszteség tudatával mégis azok kísérték el a székesegy-

ház kriptájába, akik tudták róla, hogy Győr történelmi múltjának földerítésén milyen lázas buzgalommal és eredménnyel dolgozott. Az emberségesen gondolkozó, jószívű ember, a szívesen segítő pártfogó, a hűséges barát, az örök igazságok szolgálatában híven fáradozó lelkipásztor, a példaképül szolgáló nevelő, a nemes úriságot szerénységgel egybekapcsoló főpap emléke elhalványulhat idővel, de a szorgalmas történetkutató és fáradhatatlan író érdeme csak növekedhetik.

Bédy Vince dr. hittudományi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte el. Ez avatta a teológia doktorává, ez ébresztette fel benne a tudomány szeretetét is. Képességeinek értékesítésére Zalka János dr. püspök nyitott a számára utat, midőn a győri hittudományi főiskolán az egyháztörténelem és egyházjog tanszékére helyezte. Tanárkodása idején szerezte meg azt az általános történelmi tájékozottságot, melyre később tudományos fáradozásai közben szüksége volt. Írói elindulására püspöki irodaigazgató korában a gyakorlati szükség adta meg az első ösztönzést. A győri katolikus elemi iskola múltjával kellett foglalkoznia. Feladata arra kényszerítette, hogy a püspöki levéltár aktái között keresse műve forrásanyagát. Ekkor szállotta meg lelkét a fakó, régi írások szeretete. Bénítólag hatott rá a levéltár rendezetlensége, ezért rendezgetni kezdte a gazdag archívumot, melynek irattömegében fölhasználatlan kincsek rejtőztek. Az autodidakták nehézségeivel küzdve sajátította el a régi írások olvasásának nehéz tudományát. Egyházkormányzati elfoglaltsága nem engedte meg, hogy nagyon lefoglalt idejét tudományos búvárkodásra fordítsa. Mikor Várady Lipót Árpád püspök a két papnevelőintézet kormányzását bízta rá, gyakorlati nehézség irányította figyelmét a jeles intézetek múltja és az intézeti levéltár rendezése felé. Ekkor kezdett kutatni más levéltárakban és a kiadott forrásgyűjteményekben is. Kutatásai közben lett rabja annak a nemes szenvedélynek, mely gondjai, bajai, hazafias aggodalmai, testi megpróbáltatásai közben fenntartotta életkedvét, megőrizte szellemi frissességét, és szüntelen sürgette, hogy egyházmegyéje intézményeinek történetét hiteles, pontos adatokra építve olvasói elé vetíthesse. Kutató munkájának teljessége kedvéért szinte darabról-darabra átnézte a győri székeskáptalan hiteleshelyi (országos, regnicolaris) és magán levéltárának minden iratköteget, végigolvasta minden régi számadási könyvét, fölvaslási, beiktatási, végrendeleti jegyzőkönyvét. A győri plébániák anyakönyvei, a püspöki szentszék protokollumai föltárultak előtte. A városi és megyei levéltárak gyakori vendége lett. A veszprémi és szombathelyi püspöki és káptalani levéltárak is megismerkedtek múltért rajongó szeretetével. A kutatókkal szemben tanúsított szívesége sok adathoz segítette más levéltárak kiadatlan forrásanyagából. Anyaggyűjtésének növekedése közben mindig jobban látta, hogy Győr múltja mennyire homályban van még. Egyházmegyei intézményeink: a papnevelő, a székesegyház, a káptalan, a prépostságok múltja indította el, de eredeti szándékát kibővítve gyűjteni kezdett minden adatot, amely a káptalan földesúri joghatósága alá tartozó város művelődéstörténetét érintette. Időnkint kiválasztott egy-egy tárgykört és bő adathalmazát értekezéssé sűrítette, hogy a Kisfaludy Irodalmi Kör közönségét tanulságosan szórakoztassa annak felolvasásával. A győri hírlapok, a Dunántúli és Győri Hírlap, iskolai értesítők voltak a közlöi ezeknek az érdekes helytörténelmi adalékoknak, amelyek ugyan egy-egy sugárvetést vetettek a ködbe vesző győri múltba, de voltaképpen kegyetlen földarabolásai voltak annak a nagy munkának, amely Győr 16. és 17. századi művelődéstörténetét összefoglaló képben tárta volna nemcsak a győri olvasók, hanem az országos művelődés-történelmi szintézis mesterei elé is. Győr legrégebbi iskolája (káptalani is-

kola), a győri nemzeti rajziskola (a m. kir. állami Révai Miklós gimnázium őse) mellé mindig gyakrabban sorakoznak a 16., 17., 18. századi „tükörképek” Győr város kultúrájából: a várkapitányok, orvosok, gyógyszerek, fürdők, bérkocsisok, utcai árusok, Győr kereskedelme, boszorkányok és kísértetek vonulnak elénk. Igazi munkatérének témáiból nem sokat közölt. Egyszer olvasott fel *Győr vallásos műemlékeiről*, egyszer *A győri székeskáptalan a 16. és 17. század háborúiban* címmel. Sajnos, hogy ezeket az értékes közléseket a tudományos világ részére elkallódottnak kell tekintenünk, mert hiteles adataik nem tudományos folyóiratban láttak napvilágot.

Bedy Vince tudományos munkásságának érvényesülése akkor kezdődik, mikor a város megértő támogatásával testet ölthetett 1930-ban régi vágya, a Győri Tört. és Régészeti Füzetek szellemi örököseként a Győri Szemle. Ekkor jelennek meg egymás után közlései, amelyek már teljes mértékben rávilágítanak Bedy történetírói műhelyének arányaira. Látjuk, hogy a lényegét az általa felkutatott adatok közlésében látja. Használja ugyan a már kiadott forrásanyagot is, kritikát is gyakorol forrásai felett, de az eseményt, a személyt, az intézményt, a helyzetet inkább csak magában iparkodik megvilágítani, de nem ad hozzá általános történelmi megvilágítást. Ezt érezte önmaga is. Feldolgozásaiban adalékot látott csupán. Ebben ugyan nincs igaza, mert dolgozatai közül nem egy (pl. *Máthéssy István győri nagyprépost, váci püspök*. Gy. Sz. III. évf.) valódi monográfiává szélesedik. Első nagyobb történelmi tanulmánya, *A felsőrsi prépostság története*, teljes történelmi apparátussal tárgyal. Itt veszpréme gyházmegyei intézményt választ tárgyul, mert jó barátjának, Horváth Lajos prépostnak vendéglátó házában tartózkodva szükségét érzi annak, hogy prépostságának múltjával megismertesse. A *Veszpréme gyházmegye múltjából* c. monográfia sorozatban jelent meg ez a műve, mely már a nagyobb tudományos nyilvánosság elé jutva elismerő bírálatban is részesült.

Nagy közléseinek ideje akkor érkezett meg, midőn *Breyer István* dr. megyéspüspök elhatározta, hogy egyházmegyéje történelmének feldolgozását szorgalmazza és a keletkező monográfiák közzétételére a *Győregyházmegye múltjából* c. monográfiasorozat megindításával lehetőséget nyújt. A nemes elhatározást azonnal tett is követhette, mert Bedy Vince fiókjában közlésre készen állott már a *Győri püspöki székesegyház története*, amely *Somogyi Antal* dr. művészeti leírásával együtt, képekkel illusztrálva, bemutatja a székesegyháznak a magyar katolicizmussal egyidős múltját. Az épület alakulásainak történelmi dátumai mellett megismerteti az olvasót a benne elhelyezett oltárok javadalmainak sorsával is. A szakbíró a templomtörténetet hézagossnak, laikus az oltárjavadalmak adatait kisség száraznak találhatja, de a vele együtt dolgozók tudják, hogy Bedy megkeresett minden elérhető adatot a templom vizsgátságos történetének megvilágítására, és az oltárjavadalmak történetéből a részletfeldolgozók nagy haszonnal válogatják majd ki a magyar művelődéstörténetnek eddig hiányos adatait.

A monográfia-sorozat 2. száma is Bedy műve volt. Azalatt a közel harminc év alatt, mely a kutatás megkezdése és a megjelenés között eltelt, az összehordott anyag úgy megduzzadt, hogy a győri papnevelő-intézet történetéből *A győregyházmegyei papnevelés története*, és szigorú bírálatot is kiálló, színvonalas, testes kötet lett. A három részre tagolt mű kimerítően tárgyalja a papnövendékek tudományos képzésének történetét a káptalani iskola, a külföldi egyetemeken való tanulás, a győri hittudományi főiskola történetének keretében; a lelki nevelés múltját rajzolja a győri nagy- és kis-

szeminárium történetében, sőt tovább haladva azt is megmutatja, mivé fejlődtek azok, akiket a papnevelők falaik közül kibocsátottak. Természetes, hogy egy ilyen nagy történelmi időtávolságot áttekintő műben lehetnek zökkenők, hiányok és fogyatékoságok, de e könyv olvasója előtt úgy vonul el a múlt, hogy kielégítően teljes kép maradt a lelkében. Az író lelkiismeretesen megrajzolja a kispapok életének külső kereteit, az adatok bősége és biztossága erős kontúrokat biztosít a történeti képnek, de eléggé megvilágosodik előttünk az iskola és nevelőintézet lelke is.

Még maga korrektúrázta végig és látta nyomtatott ívekben élete legnagyobb munkáját, a Győri Székeskáptalan Történetét, mely halála bekövetkeztekor jelent meg a monográfia-sorozat 3. számaként. A cím kevesebbet mond, mint amit a tartalom nyújt. A cím után ítélve arra gondolhatunk csupán, hogy megismerkedünk a káptalan győri életével, egyházi működésével, az ország közéletében való részvételével, ittmaradhatásáért s létéért való küzdelmeivel, a győri társadalom művelődési viszonyaira való hatásával, bevételeivel, kiadásaival. A mű áttöri a győri falakat és kivezet bennünket azokba a falvakba is, amelyek a káptalan megélhetését biztosították, és itt is vázolja a káptalan kulturális áldozathozását. Aki maga nem járt még a történetkutató rögzös útján, esetleg többet is szeretne tudni, mint amit az értékes és tartalmas könyvben talál. Ám a szakárs tisztában van azzal, hogy Bedy mindent összehordott, ami 30 év fáradhatatlan kutató munkájával kibányászhatott az elérhető levéltárakból. Eddig csak annyit tudtunk a püspökséggel egyidős egyházi testületről, amennyit az alkalmilag fölkerít író egy-egy hirtelen összeállított összefoglaló műben (Fejér, Szávay, Borovszky) erre a mellékes részletkérdésre vonatkozólag a már kiadott forrásművekből gyors munkával és a szakbeli tollforgató készségével összeszedhetett. Bedy a XV. századtól kezdve adja a teljes kanonoki névsort, és a természetesen vázlatos életkeretek nyújtása közben nem feledkezik meg arról, hogy aláhúzza a szükséges rajzban is az illető kanonok egyéniségének jellegzetesebb vonásait, és pályájának az átlagot meghaladó fordulásait, az egyházzal és a hazával szemben tanúsított viselkedésének figyelemre érdemes tüneteit. Míg a káptalannak és az egyéneknek életfilmje néha csak lazán összefüggő képekben végigvonult előttünk, többször fölvetődött bennünk is a gondolat, hogy jó volna látnunk színesebb kulisszákat. De csakhamar elhessegettük a túlzó kívánságokat. Az író mindig csak azt akarta elénk adni, amit a múltból ő maga halászott elő és sietve műbe foglalt, hogy a fölfedezett anyag el ne vesszék. Írásait sohasem tekintette másnak, mint építőanyaggyűjtésnek, melyet majd más értékesíthet az egyházmegye tudományos és teljes történetének megalkotásakor. Ezért nem helyez súlyt arra, hogy a feldolgozás és fogalmazás művészi fogásaival megfogja olvasóit, csak igazat akart írni és az adatközlés minden szempontot kielégítő teljességére törekedett. Szívvel írt, de a tárgyilagosságra mindig éberén vigyázott. Néha szelíd, halkszavú magyarázatokkal jelzi, hogy a történelmet a jogok biztosítójának és az élet mesterének vallja. Nem élezi ki azt a törekvést, hogy apológiát írjon káptalana mellett, de az egész lényét jellemző szerénységgel mégis csak kimutatja, hogy mit tett a győri káptalan az Egyház és a magyarság megmaradásáért, Győr polgári szabadságának védelme érdekében, a város anyagi és kulturális fejlődéséért.

Alig rázta le magáról a nagyterjedelmű könyv kiadásának fáradtságát, már előkészítette kiapadhatatlan íróasztalfiókjából a sajtó alá szánt újat. Az egyházmegyei nyomda szedőgépe már nyeli *Győr katolikus vallási életének múltja* c. művének sűrű lapjait. A régi győri plébániák emlékét akarja feltámasztani. Bevisz bennünket rég

eltűnt győri kolostorok életébe. Elpusztult templomok, kápolnák emlékének visszaidézésével bizonyítja az ősök buzgó vallásosságának áldozatkészségét. Ispotályok, menházak történetében mutat rá arra, hogy a régi győriek nem igen beszéltek a „szociális” és „karitatív” munkáról, de lelkesen teljesítették. A nyilvános hitvallás kifejezett szándékát látja és bizonyítja Győr vallásos műemlékeiben, házain lévő szobrokon, képekben, azért ismerteti történetüket. A jámbor társulatok munkáját méltatja és megemlékezik a városi hívek búcsújárásairól. A könyvre már ráírhatjuk a szomorú tényt, hogy „sine me ibit liber in Urbem”,¹⁴⁰ de tartalmából látjuk, hogy a jó pap a történettudós szerepében holta után is tanít.

A *pápóci prépostság történetével* is elkészült. A győregyházmegyei papnevelést biztosító eme hasznos javadalomnak történelmi múltja is a közrebocsátás után kiállt. Kulturális hivatása is jogot ad arra, hogy múltja nyilvánosságot kérjen, de a javadalmat élvező prépostok személyeinek és a birtokukban volt falvak művelődéstörténeti adatainak közlése is hasznára lesz a magyar múlt ismertetőinek.

Kéziratainak tüzetes átnézése után tudjuk csak meg, mit rejtegetnek még azok a sűrűn teleírt papírkötegek, amelyek fölé hajolva annyiszor láttuk a szorgalmas író, aki a maga példájával másokat is munkára serkentett. Lehet, hogy Győrnek lesznek majd szakavatottabb történetírói Bedy Vincénél, de azt nekik is hálával kell majd elismerniök, hogy a nagy ugartörő nyomában már könnyebb a járás. Lehet, hogy az idő haladása és a történetírás célkitűzésének megváltozása majd átértékeli azt a munkát, amelyet Bedy Vince tollával végzett, de jöjjön bármilyen változás, az elismerést egykor sem tagadhatja meg tőle azért a lelkesedésért, amellyel egy életgondokkal küzdő, a máért viaskodó és a holnapért aggódó nemzedék figyelmét rá tudta terelni a múlt idők tarlójára és kötelességéretté tudta érlelni a múlt iránt való áldozatos érdeklődést.

Írásom nem bírálat, csak szerény cipruság a síron, mely Bedy Vince elporladó részét zárja magába. Csak egyszerű hitvallás arról a reményről, hogy életörklő tudományos munkájának érdemét a hálátlanság sohasem tudja egészen elhalványítani.

Győri Szemle 10 (1939) 1–6.

¹⁴⁰ Ovidiustól származó eredetije: „sine me, liber, ibis in urbem” – Tristia I. 1. 1. Szabady Béla alkalmazásában „nélkülöm indul a könyv a városba”.

BÉDY VINCE TÖRTÉNÉSZI ÉLETMŰVÉNEK
VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA**1927**

Győr kereskedelme a XVI. és XVII. században. Győr szab. kir. város négy évfolyamú női felső iskolájának tizenkettedik évi értesítője az 1926–27. évi iskolai évről. Győr 1927. 11–19.

Látogatás, vendéglátás Győrött a XVI. és XVII. században. Győri Hírlap 71 (1927:293) 3–5.

1930

A győri Nemzeti Rajziskola története. Győri Szemle 1 (1930) 12–32.

A 16. és 17. századbeli győri kalendás egyesületek. Győri Szemle 1 (1930) 162–173.

Győri fuvarosok. Győri Szemle 1 (1930) 293–301.

Kemény József : Vázlatok a győri zsidóság történetéből. Győr 1930. Győri Szemle 1 (1930) 274–275. [Rec.]

Dr. Petz Lajos: Győr város zenei élete 1897–1926. Győr 1930. Győri Szemle 1 (1930) 330. [Rec.]

1931

A győri székesegyház Szentháromság-kápolnája. Győri Szemle 2 (1931) 26–31.

A győri székesegyház ének- és zenekarának rövid története I–II. Győri Szemle 2 (1931) 67–78, 170–183.

1932

A Szent Adalbert vértanú püspök tiszteletére alapított győrhelyi prépostság története. Győri Szemle 3 (1932) 76–89.

Máthéssy István győri nagyprépost, váci püspök. Győri Szemle 3 (1932) 263–275.

1933

A győri vár és várkapitányok a 16. és 17. században. Győri Szemle 4 (1933) 147–161.

1934

A felsőörsi prépostság története. (A veszprémi egyházmegye múltjából 3.) Veszprém 1934.

Adatok Győr város 16. és 17. századbeli lakosságának vallás szerint való megoszlásához. Győri Szemle 5 (1934) 52–59.

1935

Géfin Gyula: A szombathelyi egyházmegye története. III. Szombathely 1935. Győri Szemle 6 (1935) 145. [Rec.]

1936

A győri székesegyház története. (Győregyházmegye múltjából I) Győr 1936.

1937

A győregyházmegyei papnevelés története. (Győregyházmegye multjából II) Győr 1937.

1938

A győri székeskáptalan története. (Győregyházmegye multjából III) Győr 1938.

1939

Győr katolikus vallásos életének multja (Győregyházmegye multjából IV) Győr 1939.

A pápóci prépostság és perjelség története (Győregyházmegye multjából VI) Győr 1939.

1940

Győri utcai árusok. Győri Kalendárium. Győr 1940. 38.

1941

Adalékok a győri ipar történetéhez I–VI. Győri Szemle 12 (1941) 108–119, 182–188, 13 (1942) 21–29, 92–95, 131–143, 181–194.

RESÜMEE

Das Leben und Werk von Vince Bedy (1866–1938)

Vince Bedy wurde am 31. März 1866 als Kind von István Bedy und Katalin Galambos in Gyirmót, Gutsbesitz des Raaber Domkapitels geboren. Er besuchte das Raaber Hauptgymnasium des Benediktinerordens – die V. bis VIII. Klasse schon als Seminarist – fast immer mit hervorragenden Noten. Die Beurteilungen im Seminarprotokoll hoben seine lobenswerte Sorgfalt, ausgezeichneten Fähigkeiten, musterhafte Gründlichkeit beim Studium und seine Frömmigkeit hervor. In den Schuljahren 1883/4 und 1884/5 war er Examinator in lateinischer und ungarischer Sprache, als Absolvent war er prefectus assistentiarum, Vizepräsident der Literaturgesellschaft Christkindverein, außerdem gab er eine Zeitschrift mit dem Titel *Reménysugár* (*Hoffnungsschimmer*) heraus. Am 17. Februar 1885, an der 25-jährigen Jubiläumsfeier des Christkindvereins, hielt Bedy eine erfolgreiche Rede vor den vielen anwesenden geistlichen und weltlichen Nobilitäten; sein von Károly Kisfaludy inspiriertes Gedicht *A sajói vésznap után* (*Nach dem verhängnisvollen Tag am Sajó*) wurde von seinem Freund Graf Miklós Széchenyi – dem späteren Bischof von Raab – vorgetragen. Am 9. Mai, am Abschiedsfest des Raaber Gymnasialdirektors Kolos Vaszary, der zum Erzabt von Pannonhalma gewählt wurde, bat Vince Bedy um den Segen des Erzpriesters für die Studenten, und sein Gelegenheitsgedicht wurde wieder von Miklós Széchenyi vorgetragen.

Aufstieg auf der Kirchenhierarchie

Der begabte Schüler wurde nach Budapest, ins Zentralseminar geschickt, wo er sein theologisches Universitätsstudium absolvierte. Nachdem er seine Bibelwissenschaftsprüfung ablegt hatte, wurde er am 6. Juli 1889 von János Zalka, Bischof von Raab zum Priester geweiht. Der Bischof bestellte ihn als Kaplan in Raab-Sziget neben

dem Pfarrer Antal Ruschek am 16. August des Jahres. Am 12. Januar 1891 wurde er nach Egyházaskesző versetzt, kam aber schon am 15. April nach Sziget zurück. Ab 30. Juli 1892 entließ ihn Zalka aus dem Kaplansamt und ernannte ihn zu seinem bischöflichen Zeremoniar.

Der Bischof konnte an der kirchenrechtlichen Sachkenntnis Bedys im Konsistorialgericht profitieren: am 24. September 1892 bestellte er ihn als Vizenotar. Im Januar 1898 wurde er Fiskal des bischöflichen Kirchengerichts und Armenanwalt, 1900 Notar. 1897 wurde er als Kirchenrechtler zum Mitglied der synodalen Prüfungskommission gewählt.

Nachdem er 1893 an der Universität Budapest in Theologie promovierte, erhielt er auch Lehraufträge: er unterrichtete Kirchengeschichte und Kirchenrecht ab 1895 im Raaber Theologischen Institut und ab 1898 im bischöflichen Lehrerseminar.

Nach dem Tod von János Zalka wurde sein Mitschüler und Freund Miklós Széchenyi zum Bischof von Raab geweiht, der ihn bald – am 15. November 1902 – zu seinem Büroleiter ernannte. 1903 wurde er päpstlicher Ehrenkämmerer, und am 27. Mai 1905 Domherr. Anlässlich seiner Einsetzung schrieb Antal Ruschek, der während seiner Jahre als Kaplan sein Pfarrer war: „Möge die helfende Gnade Gottes den jungen Domherrn, der die beste Kräfte seines jungen Alters ins Kathedralkapitel mitgebracht hat, in seinen festen Absichten begleiten. . .“

Bedys vertrauliche Position ist von der Tatsache bestätigt, dass Miklós Széchenyi ihm noch im selben Jahre den Titel des zwischen dem Kapitel und dem Bischof vermittelnden *canonicus a latere* verliehen hat. Nachdem Széchenyi nach Nagyvárad gesandt wurde, ernannte der neue Bischof, Lipót Várady am 15. September 1911 Bedy zum Leiter des Seminars. Inzwischen stieg er weiter in der Kirchenhierarchie: im Kapitel wurde er schließlich Archidiakon von Rábaköz und päpstlicher Geheimkämmerer. Der neue Seminarrektor erhielt sogar die nach St. Peter benannte Propstei von Váradhegyfok von dem Monarchen – auf Empfehlung von Bischof Lipót Várady.

Wegen seiner zahlreichen, nebeneinander bekleideten Ämter verschlechterte sich seine schwächliche Gesundheit. Deshalb bat er am Anfang des Jahres 1914 um Entlassung als Seminarrektor. Im Juni 1915 erhielt er aber wieder einen wichtigen Auftrag: er wurde Ehebandverteidiger im Kirchengericht.

In den folgenden Jahren kam er immer weiter in der Hierarchie des Domkapitels: 1914 wurde er Archidiakon von Moson, 1917 der von Sopron, 1918 der der Kathedrale, 1922 Propst von St. Adalbert, 1924 Domkustos; 1923 wurde er zum päpstlichen Prälat ernannt. Der Bischof Antal Fetser bot ihm 1929 die Stellung des Prodirektors der Theologischen Hochschule an und 1931 das Direktorenamt im Diözesanausschuss für Kirchenkunst.

Indessen behinderte ihm sein Gesundheitszustand immer mehr bei seiner Arbeit. 1925 gab er sein Amt als Revisor auf – das er seit 1911 ausgeübt hatte – wegen häufiger Kopfschmerzen und Schwindelanfälle, und im Jahre 1931 trat er von seiner Stelle als Ehebandverteidiger zurück infolge der Katarakt, die sein Auge getrübt hat.

Am 4. August 1933 ernannte ihn Papst Pius XI zum Dompropst, danach bestellte ihn der Bischofsvikar József Grösz als seinen Stellvertreter. Am 7. Oktober, am Tag nach dem Tod von Bischof Fetser konnte Bedy wegen seiner verschlechterten Gesundheit die Rolle des Kapitularvikars nicht annehmen, und empfahl Grösz anstelle von ihm.

Im Alter ruhte er auch nicht: er konnte noch seine Erfahrungen in vielfältiger Weise ausnutzen. Er wurde Mitglied des Zentralausschusses von Actio Catholica im Bistum Raab, Bischof Breyer ernannte ihn zum bischöflichen Beauftragten des Raaber Königlichen Katholischen Lehrerbildungsinstituts; er war einer der wichtigsten Veranstalter und Vorbereiter der Diözesansynode im Jahre 1935. Im November 1936 schied er aus der Propstei von Váradhegyfok aus mit den Worten: „ich habe an den Insignien der Propstei ohnehin schon teil, deshalb soll ich andere verdienstvolle Priester nicht behindern, diese Auszeichnung zu erhalten“. Im Mai 1938 wurde er Doktor an der Theologischen Fakultät der Pázmány-Universität.

Gemeinnützige Tätigkeit

Neben seinen Kirchenämtern war er von Anfang an am Raaber Gesellschaftsleben beteiligt. Ab 1906 war er Mitglied, ab 1910 Vorgesetzter des Römisch-Katholischen Volksbildungsvereins der Diözese Raab und des Raaber Katholischen Patronage-Vereins, und auch Ausschussmitglied des Raaber Katholischen Kreises. Zwischen 1924 und 1927 erfüllte er die Pflichten des kirchlichen Beraters für die Raaber Niederlassung des Katholischen Frauenvereins, außerdem war er als stellvertretender Vorsitzender des Raaber Vereins für Tuberkulosekranke tätig.

Mit außerordentlicher Aktivität nahm er im kulturellen Leben der Stadt teil. Ab 1910 war er Mitglied, ab 1924 Vizepräsident, zwischen 1934 und 1938 Mitdirektor des Kisfaludy Literaturkreises. Er war Begründer und erster Leiter des Kreises der Freunde von Raab, dessen Hauptziel es war, Denkmäler zu entdecken, sie zu retten und dem Publikum bekannt zu machen, und auch dem Museum einen passenden Ort zu finden. Als Direktor des Vereins plädierte er für die Rettung der Grabmäler des alten Friedhofes in der Innenstadt, und schlug vor, die Domherrengräber an eine andere Stelle zu versetzen. Der Raaber Verein für Bildende und Angewandte Künste wählte ihn zum Vorsitzenden im Jahre 1931. Er blieb im Amt bis Januar 1938. Den Reden, die Bedy bei Versammlungen und Ausstellungseröffnungen im Lloyd-Bau hielt, ist seine Vorstellung von der Rolle der Kunst deutlich zu entnehmen: er war der Meinung, dass Kunstwerke eine unerlässliche geistige Ernährung für die Gemeinschaft bieten.

Ab 1904 war er Mitglied der Gemeindeverwaltung, und half bei der Arbeit der Stadtverordneten mit seiner Weisheit mehr als 30 Jahre lang. 1925 wurde er sogar zum Vorsitzenden ernannt. 1922 wurde er in den Finanzausschuss, 1924 in den Verwaltungsausschuss gewählt. Zusammen mit Mátyás Farkas, dem kürzlich abgedankten Bürgermeister und Lajos Petz, Chefarzt, Direktor des Krankenhauses und Mitglied des Oberhauses wurde er im Jahre 1929 lebenslanges Mitglied der Gemeindeverwaltung.

Wegen „sich verschlimmernder nervöser Herzbeschwerden“ trat er schließlich von seinen städtischen Stellungen zurück. Am 19. Dezember 1936 gab er alle seine Vorstandsmitgliedschaften auf. 1934 ernannte ihn der Obergespan zum Direktor des Beratungsausschusses für Raaber Volksschulen, er kündigte aber schon ein Jahr danach infolge eines Finanzierungskonflikts zwischen dem Ministerium und der Stadt.

Seine entscheidende Rolle, die er im Leben der Stadt spielte, und seine im Lauf der Jahre verdiente Anerkennung lässt sich am besten mit der Tatsache beweisen, dass er am 10. Dezember 1932 ohne Gegenstimmen zum Ersatzmitglied des Oberhauses gewählt wurde. Ab 15. Februar 1934, nach dem Tod von Sándor Jaross wurde er offizieller

Mitglied des Oberhauses. Als der Sitz der Schulinspektion infolge der Schulreform des Kultusministers Bálint Hóman von Raab nach Szombathely umziehen musste, legte Bedy in einer überzeugenden Rede dar, dass die Bildungsgeschichte Raabs die Stadt dazu berechtigt, die Schulinspektion bei sich zu behalten.

Der Historiker

Am Anfang seiner Laufbahn hatte Vince Bedy nicht die Absicht, Historiker zu werden. Er hatte zum ersten Mal mit Geschichtsforschung zu tun, als ihn Bischof János Zalka damit betraute, an der Theologischen Hochschule und später am Lehrerseminar neben Kirchenrecht auch Kirchengeschichte zu unterrichten. Als Büroleiter begann er, die Geschichte der Raaber katholischen Grundschulen zu erforschen, als Seminarrektor beschäftigte er sich mit der Geschichte der Priesterausbildung in der Stadt. Während der Materialsammlung wurde er mit der im bischöflichen Archiv herrschenden Unordentlichkeit konfrontiert: seine „Schulsammlung“ ist ein Beweis dafür, dass er die Sortierung der Dokumente angefangen hat. Als Seminarrektor brachte er vor allem das Archiv des Instituts in Ordnung, danach erweiterte er seine Sammeltätigkeit zu anderen Archiven. Die Geschichte der Kathedrale, des Domkapitels und der Stadt im 16–17. Jahrhundert weckte auch sein Interesse. Er durchblätterte das Privatarchiv und das Archiv des Glaubwürdigen Ortes des Raaber Domkapitels, die Kirchenbücher der Raaber Pfarren und die Protokolle des Kirchenrates, überdies besuchte er regelmäßig das Raaber Komitats- und Stadtarchiv und die bischöfliche und Kapitelarchive von Veszprém und Szombathely. Als gebürtiger Gyirmóter fühlte er sich gewissermaßen verpflichtet, die Geschichte seines Heimatdorfes zu schreiben, an der er seit der 1910er Jahre fast bis zu seinem Tod arbeitete. Um seines Freundes Lajos Horváth willen, der Propst von Felsőörs war, und bei wem Bedy seine Sommerurlaube zu verbringen pflegte, verfasste er die monographische Geschichte der Propstei.

Anfangs brachte Bedy seine Werke zur Geschichte von Raab in Sitzungen des Kisfaludy Literaturkreises an die Öffentlichkeit. Seine Antrittsvorlesung mit dem Titel *Die älteste Schule in Raab* fand am 11. Januar 1914 statt. Wegen seiner Krankheit wurde der Vortrag von seinem Freund Lajos Harsányi vorgelesen. Daraufhin folgten noch zahlreiche Vorlesungen von ihm im Literaturkreis.

Sein „Durchbruch in der Wissenschaft“ – wie es Béla Szabady gesagt hat – begann im Jahre 1930, als er von István Valló und Rezső Gálos ersucht wurde, als Doyen der Raaber Historiker an der Gründung von Győri Szemle (Raaber Rundschau) teilzunehmen. Die Zeitschrift bezeichnete sich als geistiger Nachfolger der Győri Történeti és Régészeti Füzetek (Raaber Historische und Archäologische Hefte), und wollte dazu beitragen, dass Raab nicht nur zum wirtschaftlichen, sondern auch zum kulturellen Zentrum Nordtransdanubiens werde. Bedy war bis zum Lebensende Redaktionsleiter der Szemle, bis 1937 nahm er auch aktiv an der Redaktion teil. Als Autor wirkte er auch mit, die Zeitschrift in Gang zu setzen: neun Abhandlungen und drei Rezensionen erschienen von ihm in den ersten sechs Jahrgängen. Jedoch wurde die „Goldgrube seines Schreibtisches“ gar nicht erschöpft: noch 1934 las man in verschiedenen Artikeln, dass seine Schreibtischlade zahlreiche unveröffentlichte Handschriften bewahre.

Im Herbst 1934 gab Bischof István Breyer in einem Rundschreiben bekannt, dass die Diözese Raab im Jahr 1938 anlässlich des St. Stephan-Jahres dem heiligen König

mit seiner Monographie Ehre erweisen wolle. Vince Bedy war der Direktor des dafür gegründeten Ausschusses und Adolf Mohl, Béla Szabady und Antal Somogyi die Mitglieder. Im Lauf der Arbeit schlossen sich weitere Mitglieder an: der Archidiakon von Pér, Sándor Karácsony, die beiden Pfarrer István Erős aus Cirák und Gyula Nagy aus Bágyog, und der Bibliothekar des Seminars, István Bene. Außerdem gab Bischof Breyer Jenő Házi und János Bán den Auftrag, die Kirchengeschichte von Ödenburg zu verfassen. Bald erkannten sie jedoch, dass die verfügbare Zeit es nicht ermöglicht, das Ziel, das der Bischof gesetzt hat, d. h. das Schreiben einer „wissenschaftlichen kirchengeschichtlichen Synthese“ zu erreichen, deshalb entschieden sie sich für die monographische Methode.

Die auf diese Weise angefangene Reihe *Győregyházmegye multjából* (*Aus der Geschichte der Diözese Raab*) bot eine ideale Möglichkeit, die Manuskripte von Vince Bedy, die er seit Jahrzehnten in seiner Schreibtischlade sammelte, endlich veröffentlichen zu können. Der erste Band, *A győri székesegyház története* (*Geschichte der Raaber Kathedrale*) erschien im November 1936. Bischof Breyer benachrichtigte den Diözesanklerus in einem Rundbrief und ließ einen Band an jede Pfarrei senden. Der zweite Band erschien schon nach einem Jahr: *A győregyházmegyei papnevelés története* (*Geschichte der Priesterausbildung in der Diözese Raab*) feierte das 250-jährige Jubiläum des Raaber Seminars. Bedy schloss noch das Manuskript seines Hauptwerkes *A győri székeskáptalan története* (*Geschichte des Raaber Domkapitels*), aber er konnte das Buch nicht mehr in die Hand nehmen: der Band verließ die Diözesandruckerei, die sich gerade gegenüber seiner Wohnung im Haus 13. Káptalandomb befand, am Tag seiner Bestattung.

Er übergab die Handschrift des Buches *Győr katolikus vallásos életének multja* (*Die Vergangenheit des Raaber katholischen Glaubenslebens*) Béla Szabady drei Tage vor seinem Tod. Szabady, der „mit gutem Beispiel ermutigte Jünger, mit väterlicher Freundschaft begünstigte Kollege“ machte das Manuskript bis Mai 1939 druckfertig, und es erschien als der 5. Band der Reihe. Im Oktober des Jahres vorbereitete Szabady auch ein anderer Band von Bedy, *A pápóci prépostság és perjelség története* (*Geschichte der Pápocer Propstei und Priorat*) für die Publikation, den der Verfasser vor seinem Tod, an Weihnachten 1938 beendet hatte.

Im November 1936 beschlossen der Bürgermeister von Raab Gyula Spáth und Vizebürgermeister István Valló, 1943 mit einer Reihe von Monographien das 200-jährige Jubiläum der Stadt als königliche Freistadt zu feiern. Die Vorbereitungskommission bestand aus Rezső Gálos, Elemér Lovas und Béla Szabady unter der Leitung von Vince Bedy. Bedy übernahm die Aufgabe, die Kulturgeschichte des 16–17. Jahrhunderts zu verfassen; István Valló meinte, dass „der Herr Dompropst Vince Bedy wohl sehr bald damit fertig werde“. Das 9. Kapitel seines Manuskriptes, *Győr város ipari fejlettsége a XVI. és XVII. században* (*Industrielle Entwicklung der Stadt Raab im 16. und 17. Jahrhundert*) erschien 1941 in Győri Szemle mit dem Titel *Adalékok a győri ipar történetéhez* (*Zur Industriegeschichte Raabs*) in sechs Teilen.

Bedy wurde wegen seiner Tätigkeit schon zu Lebzeiten geehrt. Im Jahr 1934 auf Vorschlag von Ministerpräsident Gyula Gömbös erhielt er die Auszeichnung „Unga-

risches Verdienstkreuz II. Klasse mit Stern“ von Reichsverweser Miklós Horthy. Es wurde ihm im Festsaal des Rathauses vom Obergespan überreicht. Die Raaber Gemeinschaft feierte mit Begeisterung; die Tageszeitung Győri Hírlap hob hervor, dass „seine Rolle in der Gesellschaft, mit seiner gelassenen Sachlichkeit und außerordentlich hohen moralischen Auffassung, mit seinen allgemein gültigen, umfassenden Kenntnissen, mit seiner edlen Selbstlosigkeit und all seinen menschlichen Tugenden soll im ganzen Land als Vorbild dienen“.

Er bekam die Auszeichnung vor allem in Anerkennung seiner kirchlichen und öffentlichen Verdienste. Die „Bedy-Festschrift“ aber, die im Rahmen der Győri Szemle zu seinem 70. Geburtstag herausgegeben wurde, würdigte seine Tätigkeit als Historiker und Organisator des kulturellen Lebens. Der Band wurde in feierlicher Weise im großen Saal des Rathauses im Namen des Kisfaludy Literaturkreises von Rezső Gálos überreicht.

Obwohl er seit langer Zeit bei schlechter Gesundheit war, traf die Nachricht seines Todes die ganze Raaber Gemeinschaft unvorbereitet. Am 28. Dezember stellte sein Leibarzt und Freund, der Chefarzt Zoltán Ágoston fest, dass er Grippe und Lungenentzündung habe, und dass das Herz des Patienten es wahrscheinlich nicht mehr ertragen könne. Am 29. Dezember, nachdem Béla Szabady ihm die Krankensalbung gab, starb er um viertel nach sieben Uhr abends. An der Trauerfeier, die am 31. Dezember in der Raaber Kathedrale stattfand, hielt Diözesanbischof István Breyer den Gottesdienst. Der Sankt-Georgs-Chor der Theologischen Hochschule sang unter der Leitung von László Halmos. In seinem Testament hinterließ er seine Vermögenswerte seiner Schwester Mária Bedy, seinen silbernen Kelch der Gyirmóter Kirche, und seine Handschriften und Notizen der Bibliothek des Seminars. Sein Sarg wurde später, am 21. September 1939 ins Domherrenehrengrab unterhalb des Hauptaltars gelegt.

In einem Rundbrief schrieb Bischof Breyer die folgende Gedanken über ihn: „Die unermüdliche Aktivität seiner hochgeschätzten Person war nicht nur den Priestern der Diözese, sondern auch einer großen Menge der Laien bekannt und von allen geschätzt. Mit seinem Tod ist einer der bedeutendsten Priester des von St. Stephan errichteten Bistums dem Grabe übergeben.“ Im Oberhaus des Parlaments hielt Präsident Bertalan Széchenyi eine Gedenkrede. In der Gemeindeverwaltung der Stadt nahmen Obergespan Lipót Polniczky und Bürgermeister Gyula Spáth Abschied von ihm. Bei der Vortragsveranstaltung des Kisfaludy Literaturkreises wurde er von István Valló, in der geschlossenen Sitzung von Lajos Harsányi gelobt. Die Győri Szemle – deren Redaktionsleiter er war – erschien mit einem schwarzen Titelblatt, und auf den ersten Seiten war ein Nekrolog von Béla Szabady zu lesen.

„Von Vince Bedy wurde nur, was vergänglich ist, sein Körper beerdigt. Sein großer Geist leuchtet in seinen Werken weiter.“ Die etwas banale Aussage des Publizisten der Győri Hírlap wurde von den seitdem vergangenen beinahe 80 Jahren bestätigt: die profunde Kenntnis der Quellen, der Reichtum an Material und die zuverlässige Literaturhinweise machen seine Schriften immer noch unausweichlich. Seine Bücher sind in den Bibliotheken zerlesen, und in Antiquariaten sind sie nur gelegentlich zu finden.

Rövidítések

FORRÁSOK

- ÁBTL = Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
GyEKK = Győri Egyházmegyei Kincstár és Könyvtár
GyEL = Egyházmegyei Levéltár, Győr
GyKHHt = A győri káptalan hiteleshelyi levéltára
Felv. jk. = Felvállási jegyzőkönyvek
GyKMLt = A győri káptalan magánlevéltára
Feudális = Feudáliskori gazdasági iratok
PL = A győri püspökség levéltára
Can. Vis. = Egyházlátogatási jegyzőkönyvek (Visitaciones canonicae)
Egyházkorm. = Egyházkormányzati iratok
Plébániai lt. = Plébániai és espereskerületi levéltárak
MNL GyMSMGyL = Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára
MNL GyMSMSL = Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára
SVL = Sopron Város Levéltára
MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltár, Budapest
DF = Diplomatikai Fényképgyűjtemény
DL = Diplomatikai Levéltár
MKA = Magyar Kamara Archívuma
MKL = Magyar Kancelláriai Levéltár
Lib. reg. = Királyi könyvek (Libri regii) (A 57)
MNL VaML = Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára
OSzK = Országos Széchényi Könyvtár
Kt. = Kézirattár
ÖStA = Österreichisches Staatsarchiv
AVA FHKA = Allgemeines Verwaltungsarchiv Finanz- und Hofkammerarchiv
HHStA = Haus-, Hof- und Staatsarchiv
PFL = Pannonhalmi Főapátsági Levéltár
SzEL = Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár
VÉL = Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár

BIBLIOGRÁFIA

- ÁUO = *Wenzel Gusztáv*: Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. I–XII. Pest, Bp. 1860–1874.
- BÁN: Sopron újkori egyháztörténete = *Bán János*: Sopron újkori egyháztörténete. (Győregyházmegye múltjából IV/2) Győr 1939.
- BEDY: Felsőörs = *Bedy Vince*: A felsőörsi prépostság története. (A veszprémi egyházmegye múltjából 3) Veszprém 1934.
- BEDY: Győri káptalan = *Bedy Vince*: A győri székeskáptalan története. (Győregyházmegye múltjából III) Győr 1938.
- BEDY: Győr katolikus vallásos életének múltja = *Bedy Vince*: Győr katolikus vallásos életének múltja. (Győregyházmegye múltjából V) Győr 1939.
- BEDY: Papnevelés = *Bedy Vince*: A győregyházmegyei papnevelés története. (Győregyházmegye múltjából II) Győr 1937.
- BEDY: Pápóc = *Bedy Vince*: A pápóci prépostság és perjelség története. (Győregyházmegye múltjából VI) Győr 1939.
- BUZÁS: Kanonische Visitationen I–IV. = *Josef Buzás*: Kanonische Visitationen der Diözese Raab aus dem 17. Jahrhundert I–IV. (Burgenländische Forschungen 52–55) Eisenstadt 1966–1969.
- Cameralia = *Cameralia documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536)*. I–II. Feltárta, szerkesztette és közreadja †*Lukcsics József, Tusor Péter, Fedeles Tamás*. Szerkesztőtárs *Nemes Gábor*. (CVH I/9–10) Bp.–Róma 2014.
- CSÁNKI = *Csánki Dezső*: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–V. Bp. 1890–1913.
- CVH = *Collectanea Vaticana Hungariae*
- DRESKA I–IV. = *Dreska Gábor*: A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének oklevéltára I–IV. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 6, 8, 10, 19). Győr 2007–2013.
- ENGEL: Archontológia = *Engel Pál*: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Bp. 1996.
- ETE = *Bunyitay Vince – Rapaics Rajmund – Karácsonyi János – Kollányi Ferenc – Lukcsics József* (kiad.): Egyháztörténelmi emlékek a magyar hitújítás korából. I–V. Bp. 1902–1912.
- FEJÉR = *Georgius Fejér*: Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI. Budae 1829–1844.
- GECSÉNYI: Gazdaság, társadalom, igazgatás = *Gecsényi Lajos*: Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből. Győr 2008.
- GYÖRFFY: Történeti földrajz = *Györffy György*: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I–IV. Bp. 1963–1998.
- GySz = Győri Szemle
- HÁZI: = *Házi Jenő*: Sopron szabad királyi város története. I. rész 1–7, II. rész 1–6. Sopron 1921–1943.

- HÁZI: Sopron középkori egyháztörténete = *Házi Jenő*: Sopron középkori egyháztörténete. (Győregyházmegye múltjából 4/1) Győr 1939.
- HO = *Ipolyi Arnold – Nagy Imre – Paur Iván – Ráth Károly – Véghely Dezső* (kiad.): Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. I–VIII. Győr–Budapest 1865–1891.
- HORVÁTH: Győr megye = *Horváth Richárd*: Győr megye hatóságának oklevelei 1318–1525. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 1) Győr 2005.
- In labore fructus = *Nemes Gábor – Vajk Ádám* (szerk.): In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 13) Győr 2011.
- KOLLÁNYI: Esztergomi kanonokok = *Kollányi Ferenc*: Esztergomi kanonokok 1100–1900. Esztergom 1900.
- LK = Levéltári Közlemények
- LSz = Levéltári Szemle
- LUKCSICS = *Lukcsics Pál* (kiad.): A XV. századi pápák oklevelei. I–II. (Monumenta Hungariae Italica 1–2) Bp. 1931–1938.
- MKSz = Magyar Könyvszemle
- MREV = *Guilelmus Fraknoi – Josephus Lukcsics* (ed.): Monumenta Romana episcopatus Vesprimiensis. I–IV. Bp. 1896–1907.
- PFEIFFER: Névtár = *Pfeiffer János*: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). Püspökei, kanonokjai, papjai. (Dissertationes Hungaricae ex historia ecclesiae 8) München 1987.
- PRT = *Erdélyi László – Sörös Pongrácz* (szerk.): A pannonhalmi Szent Benedek-rend története. Kiadja a pannonhalmi Szent Benedek-rend. I–XII. Bp. 1902–1916.
- SO = *Nagy Imre* (szerk.): Sopron vármegye története. Oklevéltár. I–II. Sopron 1889–1891.
- SSz = Soproni Szemle
- SÜMEGHY: Sopron = *Sümeghy Dezső* (szerk.): Sopron vármegye levéltárának oklevél-gyűjteménye. I. rész: Középkori oklevelek. (1236–1526.) Sopron 1928.
- TSz = Történelmi Szemle
- ZsO = *Mályusz Elemér – Borsa Iván – C. Tóth Norbert – Neumann Tibor – Lakatos Bálint* (szerk.): Zsigmondkori oklevéltár I–XII. (1387–1425) (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai II. Forráskiadványok 1, 3–4, 22, 25, 27, 32, 37, 39, 41, 43, 49, 52) Bp. 1951–2013.